МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ

Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва

Тимо Богдан Зіновійович

ТВОРЧІСТЬ ОЛЕКСАНДРА ТАРАСЕНКА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Кваліфікаційна робота зі спеціальності
023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»
освітньо-професійна програма «Образотворче мистецтво»

Особистий підпис	_____ (підпис)	Тимо Б.З. (ініціали, прізвище)
Науковий керівник	_____ (підпис)	_____к.арх., Ароян А.С, (посада, науковий ступінь, наукове звання, ініціали, прізвище)
Зав. кафедри	_____ (підпис)	к.п.н. доцент, Дігтяр Н.М. (посада, науковий ступінь, наукове звання, ініціали, прізвище)

Полтава - 2025р.

Анотація. Автором розглянуто життєвий та творчий шлях українського педагога та художника Олександра Тарасенка. У роботі проаналізовано особливості розвитку творчості митця як живописця, графіка, монументаліста, реставратора та викладача вищого навчального закладу. Розглядається ретроспектива та етапність творчості художника, етап вибору професії та становлення як художника та педагога, роки сформованого професіонала графіки та живопису, події останніх років життя, творчий та педагогічний доробок.

Проаналізовано його педагогічний шлях у Полтавському національному технічному університеті імені Ю. Кондратюка, Полтавському національному педагогічному університеті ім. В.Г.Короленка, в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка. Розглянуто вплив творчості та педагогічної діяльності на розвиток молодих художників.

Ключові слова: О.К. Тарасенко, графіка, живопис, викладач, художня освіта.

Annotation. The author will consider the life and creative path of the Ukrainian teacher and artist Oleksandr Tarasenko. The work analyzes the peculiarities of the development of the artist's creativity as a painter, graphic artist, monumentalist, restorer and teacher of a higher educational institution. The retrospective and phasing of the artist's work, the stage of choosing a profession and becoming an artist and teacher, the years of becoming a graphic and painting professional, the events of the last years of his life, creative and pedagogical achievements are considered. His pedagogical path at the Poltava National Yu. Kondratyuk University, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University and the Luhansk Taras Shevchenko National University. The impact of creativity and pedagogical activity on the development of young artists is considered.

Keywords: Oleksandr Tarasenko, graphics, painting, teacher, art education.

ЗМІСТ

ВСТУП……..5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА……...9

1.1. Визначення основних осередків української художньо-педагогічної
діяльності…….9

1.2. Термінологічний аналіз поняття «школа» на прикладі викладацької діяльності доцента Тарасенка Олександра Кириловича……19

1.3. Основні риси полтавської школи образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва…….23

Висновки за розділом 1 …….31

РОЗДІЛ 2. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ХУДОЖНИКА ТА ВИКЛАДАЧА ТАРАСЕНКА ОЛЕКСАНДРА КИРИЛОВИЧА…….....37

2.1. Життєвий та творчий шлях Олександра Кириловича Тарасенка……....37

2.2. Формування творчої особистості Тарасенка Олександра Кириловича та значення Харківського художньо-промислового інституту (Харківської державної академії дизайну та мистецтв) у цьому процесі……39

2.3. Основні принципи та методи викладання……....…...42

Висновки за розділом 2……..…49

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ ПОЛТАВЩИНИ ТА РОЛЬ У ЇЇ РОЗВИТКУ ХУДОЖНИКА-ПЕДАГОГА ОЛЕКСАНДРА ТАРАСЕНКА ЗІ СТУДЕНТАМИ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ……...…….51

3.1. Аналіз педагогічного досвіду вивчення історії розвитку мистецької освіти зі студентами мистецьких спеціальностей…….....51

3.2. Силабус та робоча програма для вибіркового освітнього компоненту «Розвиток мистецької освіти Полтавщини»…..……54

Висновки за розділом 3……...……63

ВИСНОВКИ…….64

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ……...……..68

ДОДАТКИ……....73

ВСТУП

Актуальність дослідження. У складний час повномасштабної війни відбувається відродження та самоідентифікація у творчості митців та формується новий погляд на стан українського мистецтва. Викладач в мистецькій освіті відіграє найважливішу роль в усвідомленні майбутнього художника як потенційного провідника українського мистецтва в міжнародному середовищі. Художня освіта повинна створювати умови для усвідомлення та формування студента як цілісної особистості, яка має історичний, культурний та естетичний досвід, що був отриманий від викладача. Тому вектор нашого дослідження був спрямований за потребами сучасного суспільства, що прагне до відновлення своїх мистецьких вікових здобутків, на вивчення творчості та продовження діяльності художньої школи через учнів відомого педагога Олександра Кириловича Тарасенка. Вивчення його творчості та дослідження діяльності його учнів, свідчить про те, що вірно сформоване українське національне усвідомлення мистецтва, його потенціал, були передані у наступні покоління через знання які вчитель передає учням.

Педагогічно-мистецьку школу Олександра Кириловича Тарасенка продовжують його студенти, а зараз викладачі закладів вищої освіти: Юрій Войтович, Інна Гуржій, Олена Острогляд, Ольга Пілюгіна, Володимир Денисенко, Юрій Бернацький, Тетяна Метель (Поліщук), Наталія Мікеладзе, Микола Шрамко (також до 2014 року викладали: Наталія Корф-Іванюк Святослав Келим-Золотайко та Марія Панченко, з 2014-2015рік - Дмитро Білокінь, до 2022 – Аліса Нестеренко). У Миргородському художньо-промисловому коледжі імені М. В. Гоголя викладають: Марина Чорногорець, Андрій Бібко (до 2022 також викладачем була Вікторія Шимко, а до 2019 – Олександр Шолуха та, Сергій Шрамко та Ігор Городніченко). У Полтавській художній школі імені Святослава Пашинського вчителюють – Микола та Ірина Шрамки, Ірина Пашинська, Андрій Тарасенко (син

художника), до 2014 року викладали Денис Городничий та Дмитро Білокінь, до 2022 року - Святослав Пашинський (загинув у 2022 році) та Дарина Тарасенко. В Опішнянському колегіумі мистецтв викладали в різні роки: Олександр Рябко, Андрій Собянін, Юлія Багацька, Володимир Бутко (загинув у 2024 році). Тобто можна стверджувати, що педагогічна діяльність Олександра Кириловича Тарасенка вплинула на загальний стан мистецької освіти Полтавщини, від початкової у художній школи до вищої.

Проте, творчість педагога та митця не досліджена, бо пройшло дуже мало часу від його загибелі, а як склалося в загально-мистецькому середовищі, дослідження відбуваються тільки після закінчення життя митця. Тому зараз саме час зібрати інформацію та відгуки колег та учнів Олександра Кириловича Тарасенка, проаналізувати її та дослідити. А також, довести існування школи та продовження справи вчителя його учнями.

Об'єкт дослідження – мистецька освіта України

Предмет дослідження – педагогічна діяльність митця Олександра Кириловича Тарасенка

Мета дослідження – виявити основні складові педагогічної та мистецької діяльності Олександра Кириловича у Полтаві.

Відповідно до мети формувалися **завдання дослідження**:

1. Визначити основних осередків української художньо-педагогічної діяльності
2. Зробити термінологічний аналіз поняття «школа» на прикладі викладацької діяльності доцента Тарасенка Олександра Кириловича
3. Дослідити основні риси полтавської школи образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва
4. Розглянути життєвий шлях Тарасенка Олександра Кириловича
5. Прослідкувати процес формування творчої особистості Тарасенка Олександра Кириловича та визначити яке значення відіграла Харківського художньо-промислового інституту (Харківської державної академії дизайну та мистецтв) у процесі формування митця

6. Визначити основні принципи та методи викладання

7. Проаналізувати педагогічний досвід вивчення історії розвитку мистецької освіти Полтавщини зі студентами мистецьких спеціальностей

8. Розробити силабус та робочу програму для вибіркового освітнього компоненту «Розвиток мистецької освіти Полтавщини»

Аналіз публікацій з тематики дослідження. Дослідження біографії та творчого доробку Олександра Тарасенка викладені у відносно недавніх наукових статтях Олени Помінової, Наталії Дігтяр та Тетяни Саєнко. Організаційна робота Олександра Кириловича по створенню художньої кафедри в Полтаві висвітлюється частково в текстах мистецтвознавця та його колеги по викладацькій діяльності Віталія Ханка (це публікації енциклопедичного й монографічного характеру). В цілому ж, слід відзначити сильну фрагментованість інформації, як біографічної, так і професійно-аналітичної, що й зумовило необхідність цього дослідження.

Методи дослідження. Метод теоретичного узагальнення дозволяє в даному магістерському дослідженні розкрити прийоми особистісної взаємодії викладача та студента, визначити перспективи подальшого розвитку викладацької школи, що допоможуть викладачу сформувати прийоми особистісних відносин при викладанні художніх дисциплін зі студентами-художниками; історичний та порівняльний методи дають можливість сформувати загальне враження про стан мистецької художньої освіти в Україні, порівнявши сучасний стан та періоди розвитку кількох художніх закладів вищої освіти.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснено порівняльний аналіз джерел, наукової літератури та зібрано інтерв'ю з людьми, які безпосередньо працювали разом з Олександром Тарасенком. Досліджено мистецьку та педагогічну спадщину Олександра Кириловича, визначені основні принципи його школи та виокремлено її особливості. Уточнено поняття «мистецька освіта», «мистецька школа», «школа».

Практичне значення результатів нашого магістерського дослідження є визначення місця в контексті розвитку мистецької освіти Олександра Кириловича Тарасенка, основних принципів, методів та прийомів, що викладач використовував у своїй педагогічній та мистецькій практиці Матеріали дослідження можуть бути корисними у процесі підготовки фахівців образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, а також в галузі мистецької освіти.

Апробацію отриманих результатів у вигляді доповіді на І Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мистецтво та освіта XXI століття: тенденції, проблеми, перспективи».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і літератури (51 позицій), додатків на 29 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 101 сторінку, обсяг основного тексту 67 сторінок..

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

1.1. Визначення основних осередків української художньо-педагогічної діяльності.

Перед тим як дослідити основні осередки української художньо-педагогічної практики, з'ясуємо поняття «освіта«, «осередок освіти«, «педагогічна діяльність«, «художня діяльність« та на основі їх сформулюємо поняття «художньо-педагогічна діяльність викладача« (Див. додаток А).

Освіта - це ключовий фактор розвитку, а також розширення можливостей людей. Вона дає людям знання та інформацію, а також сприяє зміцненню почуття самоповаги і впевненості у собі, реалізації власного потенціалу. Освіта — це процес, за допомогою якого суспільство передає акумульовані знання, вміння та цінності від одного покоління до іншого [1]. Освіта дає можливість розвинути та реалізувати свій потенціал та таланти, враховуючи та використовуючи досвід минулих поколінь.

Після визначення поняття освіти, спробуємо сформувати що таке «осередок освіти«, для цього з'ясуємо поняття «осередок«. Як зазначено в Словнику української мови, осередок це:

- місце зосередження чого-небудь;
- місце зародження, виникнення, джерело поширення чого-небудь;
- основа, з якої розвивається, виростає, поширюється що-небудь;
- *о*соба або група людей, навколо яких зосереджується яка-небудь діяльність*;*
-організаційна одиниця, що є частиною якого-небудь великого об'єднання;
- первинна організація якого-небудь товариства, спілки і т. ін.

- те саме, що середовище;

- серединна, центральна частина чого-небудь;

- середина [2].

Тобто, можна зробити висновок, що: **осередок** - це початок, відправна точка і точка розвитку чого-небудь. У нашому випадку ми розглядаємо осередок освіти. Тому розглянувши два поняття «освіта« та «осередок«, можна дати визначення, що: **осередок освіти** - це центр, початок, відправна точка ключового фактору розвитку освіти, для розвитку та реалізації потенціалу людини та її талантів, враховуючи та використовуючи досвід минулих поколінь (Додаток А1).

Зясовуючи поняття **художньо-педагогічна діяльність викладача**, спершу треба з'ясувати що таке педагогіка. **Педагогіка** - це наука, яка вивчає процес освіти, є системою знань, та вивчає закономірності, форми та методи навчання та виховання студента. **Педагогічна діяльність** викладача закладу вищої освіти є особливою формою висококваліфікованої розумової діяльності творчого характеру. Вона спрямована на навчання, виховання і розвиток студентів, формування у них професійних знань, умінь та навичок, виховання активної життєвої позиції [3].

Художня діяльність - це особливий вид людської активності, унікальний в його ставленні до культури. Це єдина діяльність, головним змістом, сенсом якої є створення, зберігання, функціонування та передача духовних цінностей [4]. Тобто, якщо художня діяльність передбачає створення, зберігання та передачу духовних цінностей, то педагогічна - дає можливість ці цінності передавати студенту та формувати у них професійні знання.

Отже, якщо об'єднати два поняття художня та педагогічна діяльність, то можна дати визначення поняттю: **художньо-педагогічна діяльність викладача** - це висококваліфікована розумова та творча діяльність викладача-художника, сенсом якої є створення, зберігання, функціонування духовних цінностей і знань, та передача їх студенту для формування

професійних знань та вмінь. Зазначимо, що художник-викладач постійно повинен розвиватися творчо, слідкувати за останніми тенденціями в мистецтві, бути гнучким до змін у методах викладання, тобто бути сучасним. Бо він виховує нове покоління митців, які будуть в подальшому розвивати сучасне мистецтво. Але, незважаючи на сучасні напрями мистецтва, студент-художник, безумовно, повинен отримати усі класичні академічні знання, на на основі них створювати новий мистецький продукт (Додаток А 2).

Розглянемо як відбувалося формування академічної художньої освіти на території України.

Варто відзначити, що на останню чверть XIX та початок XX століття припадає період коли мистецькі навчальні заклади почали відкриватися по всій території України, на землях що входили до складу як Австро-Угорської так і Російської імперій. До цього періоду високопрофесійну художню освіту можна було отримати лише в Санкт-Петербурзькій, Віденській, Краківській, Мюнхенській, рідше в Дюссельдорфській, Паризькій та Міланській академіях. Тобто, останню чверть XIX та початок XX століття можна вважати періодом початку розвитку професійної художньої освіти на території нинішньої України, що знаходилася під імперським впливом.

На території Галичини у відповідності з загальноєвропейською тенденцією того часу, під державною опікою відкривалися художньо-промислові школи. На підросійських територіях кілька образотворчих шкіл відкрили випускники Петербурзької академії, хоча загалом теж простежується тенденція до ухилу у художньо-промислову освіту [5].

Першою на території України загалом можна вважати школу малювання у Одесі, відкриту у травні 1865 року. До її відкриття долучилися представники вищої влади міста та впливові люди, такі як генерал-губернатор П. Коцебу, міського голови М. Новосельського, а також видатних архітекторів міста і навіть італійського консула. Зв'язок з Італією має продовження у тому, що на початках існування організаційними питаннями

опікувався італієць за походженням, архітектор, педагог, громадський діяч Франц Моранді. Він сприяв розвитку школи.

Школа деякий час існувала тільки за рахунок благодійних пожертв, та постійних приміщень та обладнання не мала. Тому, будучи опікуном, Франс Моранді прагнув зміцнити матеріальну базу школи виписував з за кордону перші моделі та зліпки відомих пам'яток та гравюри для учнів.

Офіційно 30 травня 1865 року на основі існуючого закладу було засновано училище, першим директором був Фридрих Мальман, він також був автором проєкту статуту школи. Він був випускником Мюнхенської Академії мистецтв.

У 1869 році, на запрошення Моранді, викладати приїхав випускник Міланської академії мистецтв Луїджі Іоріні який викладав до своєї смерті у 1911 році.

З 1900 року Одеська рисувальна школа отримала новий статус та почала називатися Художнім училищем. Воно вважалося одним із кращих навчальних художніх закладів російської імперії. Випускники училища мали право на вступ без екзаменів у петербурзьку академію мистецтв.

Загалом цей навчальний заклад переживши багато трансформацій існує і тепер як Одеський художній фаховий коледж ім. М. Б. Грекова (Додаток А 3).

У 1875 році засновано Київську рисувальну школу Миколи Мурашка, що був живописецем, педагогом і громадським діячем,. Мурашко навчався як вільний слухач у Петербурзькій академії мистецтв та товаришував з Іллею Рєпіним, який в свою чергу відвідував школу Мурашка та надавав їй матеріальну допомогу. Кошти на школу виділяв Іван Терещенко, з відомої родини промисловців та меценатів. Школа проіснувала до 1901 року (Додаток А 6).

На західних землях з'являється свій осередок – у 1876 році відкривається Художньо-промислова школа у Львові, що стала основою сучасних Львівської національної академії мистецтв та Львівського фахового

коледжу декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша. У аспекті суто образотворчої освіти регіону дуже важливу роль відіграла мистецька школа Олекси Новаківського, видатного живописця, заснована 1923 року у Львові. Новаківський навчався у Одесі та Краківській академії красних мистецтв та був учнем видатного польського живописця Яна Матейка. Митрополит Анрей Шептицький звернув увагу на талановитого митця та покликав його до Львова і запропонував очолити школу (Додаток А 4).

Заснована у 1896 році, на основі приватної художньої школи М. Іванової-Раєвської, Харківська міська художня школа послужила базою для розвитку художньої освіти на Слобожанщині. У 1912 році була перейменована на Харківське художнє училище і по сей день відіграє дуже важливу роль для художньої освіти регіону. Першим директором училища був учень І. Є. Рєпіна — Олександр Любимов (1879-1955). У 1938 році на базі училища було сформовано інститут – тобто утворилося два навчальних заклади: Харківське художнє училище та Харківський художній інститут. Училище підготувало велику кількість видатних митців що зробили вагомий внесок у розвиток українського та світового мистецтва, зокрема: В. Авєрін, О. Дейнека, І. Іванов, Б. Косарів, І. Рик, Г. Цапок, Г. Шурина, П. Шигимагата, та багато інших.

З 1969 по 1999 рр., училище очолював Григорій Семенович Коробов, український живописець і педагог, Заслужений діяч мистецтв України (1999). Він і сам закінчив це училище у 1956 році, навчався у М. Сліпченка та І. Стаханова. Окрім цього училища він також закінчив Київський інститут фізичної культури (1963) та Курський педагогічний інститут (1969). Як художник, Коробов відомий своїми пейзажами, натюрмортами та портретами, виконаними в реалістичному та імпресіоністичному стилях. Його роботи відзначаються вільною манерою виконання та яскравою палітрою. Серед викладачів які викладали у період коли у цьому училищі навчався Тарасенко були визначні живописці та графіки.

Харківський художній інститут був заснований у 1927—1928 рр. з мистецькою промисловою школою при ній, як правонаступник Харківського художнього технікуму образотворчого мистецтва (з 1921 р.), створеного на базі Художньої школи та її попередниці Харківської малювальної школи. Мав три факультети: малярський, графіки та скульптурний і готував малярів, графіків, скульпторів, а також архітекторів (до 1934 р.). Наприкінці 20-х років XX ст. в інституті функціонували два факультети: живописно-скульптурний і архітектурний, де викладали такі відомі художники й архітектори — М. Бурачек, О. Симонов, Л. Блох, К. Жуков, А. Козлов, І. Севера, І. Падалка, В. Єрмілов, О. Маренков, О. Хвостенко-Хвостов, О. Гінзбург, М. Ніколаєв, Б. Перетяткович, а пізніше — А. Петрицький, Ф. Кричевський, Б. Косарев, М. Самокиш, В. Касіян, Г. Бондаренко, М. Дерегус та інші [6]. Отже, це була потужна мистецька школа, яка мала суттєвий вплив не лише на Схід України, але й на центральний регіон, зокрема Полтавщину (Додаток А5).

У 1963 р. Харківський художній інститут знову реорганізовано - на цей раз у Харківський художньо-промисловий інститут. Суттєвий внесок у цьому організаційному процесі та забезпеченні підготовки за новими спеціальностями зробили такі митці як: М. Шапошников, Є. Єгоров, В. Селезньов, В. Білик, Л. Винокуров, В. Константинов, В. Лістровий, З. Юдкевич, Ю. Старостенко та ін. Внаслідок реорганізації були створені нові кафедри: «Художнє конструювання» та «Внутрішнє оздоблення будівель», відкрито спеціалізацію «Промислова графіка та упаковка» [6]. Надалі цей виш був знову реорганізований у Харківську державну академію дизайну і мистецтв (Додаток А 5).

У Полтаві художні школи і студії існували ще з останньої третини XIX ст., а також рисунок входив до програми навчання у Інституті шляхетних панянок і Кадетському корпусі, де викладали художники Василь Волков та Іван Зайцев, відповідно. Саме Зайцев звернув увагу на здібності кадета Миколи Ярошенка, майбутнього видатного живописця, який з батькової волі

був змушений робити військову кар'єру, хоча прагнув бути художником [7]. Деякий внесок на ниві мистецької освіти Полтави робила школа іконопису при Духовній семінарії Хрестовоздвиженського монастиря, що діяла з 1819 по 1876 роки [8, 9].

Наприкінці XIX ст. на Полтавщині художньо-ремісничу освіту надавали навчальні заклади, створені ініціативою Полтавського губернського земства. Це були: ремісниче училище (засноване 1878 р. в Дігтярах Прилуцького повіту, переведене 1897 р. в Полтаву), ткацьке відділення ремісничого училища в Дігтярах (відкрите у 1898 р.), ткацька майстерня в Олефірівці Миргородського повіту, Решетилівський ткацький пункт (1905 р.), жіноча художньо-ремісничa школа імені С. Хрульова (1913 р.). У 1912 р. почав роботу Опішнянський гончарний навчально-показовий пункт Полтавського губернського земства – спеціалізований гончарний навчальний заклад, відомий не лише своєю навчальною, але й виробничою діяльністю, що проіснував до 1924 р. [10].

Першою загальновідомою художньою школою в Полтаві була приватна школа, заснована у 1894 році передвижником Григорієм Мясоєдовим, котрий у 1889 році оселився тут та всебічно посприяв мистецькому життю міста. Разом з ним у цій школі викладав Василь Волков, а початкову освіту отримали, серед інших, Григорій Цисс та син Григорія Мясоєдова - Іван. Ця школа відіграла значну роль у сприянні мистецькій освіті, та стала першим освітнім етапом для багатьох майбутніх художників, перед вступом до Петербурзької академії мистецтв. Додатково, обдаровані випускники школи могли розраховувати на підтримку з боку Мясоєдова, який користувався авторитетом у Академії [7].

Іван Мясоєдов, здобувши освіту у Московському училищі живопису скульптури та зодчества, а згодом, в Петербурзькій академії мистецтв у класі баталіста Франца Рубо, став потужним майстром багатофігурних живописних композицій на античну міфологічну тематику, які займали величезні формати. Він створив у Полтаві неформальне мистецьке

об’єднання «Сад богів», яке було і майстернею, і своєрідним тематичним клубом. Серед відомих учнів Івана – Всеволод Максимович, Соломон Розенбаум, Соломон Смолянов.

Полтавське товариство шанувальників красних мистецтв, утворене у 1910 році під керівництвом Олександри Рощиної, окрім організації виставок, літературних читань, музичних вечорів та ін., займалося організацією творчих курсів, в тому числі образотворчих [11]; у 20-ті роки ХХ ст. вів студії вищезгаданий Григорій Цисс, пізніше було організовано художню студію при Полтавському художньому музеї, в якій у 1947-1950 роках викладав учень Цисса Павло Горобець. До кінця 1960-х років студії вели також В. І. Шаховцов, Я. Я. Никоненко, О. П. Журбій [12].

На території Полтавської, тоді ще губернії, художня освіта розвивалася не тільки у адміністративному центрі. Так з 1896 року діяла Миргородська художньо-промислова школа у якій свого часу викладали Опанас Сластіон та його учень Іван Українець, Василь Кричевський, Фотій Красицький. Втім, ця школа, що пізніше, у 1918 р. стала інститутом, початково зосереджувалася на напрямках декоративно-прикладного мистецтва та педагогічній освіті. У різний час та різні іпостасі цього закладу закінчили скульптори Михайло Гаврилко та Володимир Білоус, мистецтвознавець Віталій Ханко та ціла плеяда художників декоративно-прикладного мистецтва.

Революційні події 1917 року в Російській імперії, як відомо, активізували самостійницькі та державотворчі процеси серед поневолених народів, в тому числі і в Україні. У грудні того ж року Українська Центральна Рада ухвалила Закон про Українську Академію Мистецтв і її статут. Ректорами Академії та викладачами були ключові для українського мистецтва постаті, зокрема Василь і Федір Кричевські, Михайло Бойчук, Олександр Мурашко, Георгій Нарбут. З перемогою большевиків заклад було перетворено на інститут і з відновленням незалежності він знову отримав статус Академії.

Наприкінці XIX, початку XX формуються освітні осередки на захоплених різними імперіями територіях України і ці осередки мають свої відмінності. На підросійських землях, закономірно, визначальний вплив мала Петербурзька академія, багато талановитих українців і самі долучилися до її розбудови, а випускники поверталися у рідні краї та засновували школи. Показовим є, наприклад, Ілля Рєпін, який вплинув як на Київський так і Харківський осередки. Схожа ситуація склалась і у Полтаві, адже і Григорій Мясоєдов, і Григорій Цисс були випускниками Академії, проте з тією відмінністю, що у Полтаві педагогічні починання у галузі образотворчого мистецтва на той час обмежилися початковою освітою і ці школи не розвинулися у заклади формальної освіти рангом вище.

Західні ж землі мали тісніший зв'язок з загальноєвропейським мистецьким життям, зокрема за посередництва польського мистецтва. Наприклад, у 1898 році польські художники, брат і сестра Казановські, відкрили у Житомирі приватну школу малювання, в якій викладав відомий волинський живописець Олександр Канцеров [13].

Таким чином ми бачимо що умовами утворення «освітнього осередку» є неперервний розвиток і розширення закладу освіти та залучення на педагогічні посади впливових і талановитих митців. Також можна додати, що «осередком» можна назвати місто чи певний регіон у якому існує кілька взаємопов’язаних освітніх закладів, особливо таких, що дають змогу поетапної освіти і у яких існує певна «традиція» чи то методів викладання, чи естетичних і етичних принципів, тощо. Ці ознаки як ми можемо бачити на прикладі міста Харкова.

Отже, «осередок освіти» є певним місцем у якому відбувається процес передачі знань та досвіду набутих за рахунок залучення авторитетних особистостей і збережених на всьому протязі існування такого осередку. Важливими є фактори «збереження» та «примноження», які в свою чергу можуть означати вірність характерним для осередку традиціям, тому що надає йому ознаки унікальності і, в той же час, відкритість до еволюційних

змін, на вимогу часу, із залученням нових талантів та заохоченням кращих вихованців осередку залишатися у його полі.

Як зазначив у інтерв'ю художник і педагог Микола Болюх, який теж навчався у Харкові: «В Україні є три традиційних центри художньої освіти – це Львівська, Київська і Харківська школи. Якщо Львівська спеціалізується на декоративно-прикладному напрямку, Київська на станковому живописі і скульптурі, то Харків завжди вирізнявся саме малюнком» [14]. І малюнок відмічають як найсильнішу сторону таланту Тарасенка усі опитані. У роботі над малюнком він не покладався на дослівне копіювання натури, так як знав анатомію людини на пам'ять і малюнок вів від побудови, студентам міг схематично показувати анатомічну будову опираючись лише на свої знання [14]. Ті колеги-викладачі, художники, що навчалися в тому ж виші, наприклад, вищезгаданий Микола Федорович Болюх, який закінчив цей інститут на сім років раніше за Олександра Кириловича, Дмитро Олександрович Коршунов, що закінчив інститут пізніше, у 1997 році, говорять про грунтовну базову підготовку яку цей заклад надавав. З 1947 року там викладав Сергій Максимович Солодовник, учень, серед інших, Миколи Самокиша та Сергія Бесєдіна, визнаний майстер живопису і малюнку, якого Микола Федорович називає «легендарним викладачем» [14]. Також він згадує і самого Бесєдіна (помер у 1996 р.), таким чином можна бачити послідовну передачу викладання реалістичної традиції між поколіннями. Ще його навчали А. В. Мартинець, Ю. М. Стаханов, О. В. Векленко, В. І. Чурсіна. І хоча, як загальновідомо, реалізм, чи то пак «соціалістичний реалізм», був єдиним прийнятним стилем під тоталітарною владою та служив пропагандистським інструментом, до підготовки художників та майстерності виконання ними художніх творів ставилися доволі високі вимоги, тож майстри жанру були сильними учителями, які давали грунтовну академічну підготовку.

Отже, завдяки такій школі та власній цілеспрямованості у навчанні, Олександр Кирилович прибув до Полтави вже як упевнений професіонал з солідним багажем навичок та знань.

Таким чином, у роки коли Олександр Тарасенко приїздить до Полтави, образотворчу освіту у самому місті можна було отримати у дитячій художній школі та у Полтавському державному педагогічному інституті ім. В. Короленка, як додаткову до педагогічної спеціальність (з 1981 року, у 1985 році засновано кафедру образотворчого мистецтва).

Художня школа надавала базову підготовку, але для того щоб продовжити освіту талановиті та вмотивовані випускники змушені були їхати до освітніх осередків, таких як Київ чи Харків.

1.2. Термінологічний аналіз поняття «школа» на прикладі викладацької діяльності доцента Тарасенка Олександра Кириловича

Зважаючи на вагомий системний вплив Олександра Тарасенка як педагога і організатора на структуру та якість вищої освіти у галузі образотворчого мистецтва Полтавщини, варто розглянути загальну еволюцію художньої освіти краю.

Олександр Тарасенко був одним з ініціаторів створення кафедри образотворчого мистецтва у Полтавському інженерно-будівельному інституті. До створення цієї кафедри жоден навчальний заклад міста не надавав суто художньої вищої освіти. Про визрівання необхідності організації вищої художньої освіти у Полтаві Олександр Кирилович пише і сам у статті для журналу «Образотворче мистецтво» № 2 (2014) [15].

Отже, у Полтаві довгий час існували передумови для створення мистецької «школи», багато полтавців поверталися після навчання до рідного міста, приїздили молоді митці з інших регіонів - як власне і Олександр Тарасенко, та все ж, у місті довгий час не було ядра яким би міг бути вищий

навчальний заклад, де сформовані митці могли би передавати свій досвід і відбувалася б консолідація знань та формування «школи».

Розглянемо саме поняття «школа», що його забезпечує та формує (Див. додаток Б). У статті С. Гончаренка «Наукові школи в педагогіці», автор пропонує розглядати такі основні ознаки наукової чи педагогічної школи: керівник школи (педагог чи науковець), колектив педагогів (науковців) чи учнів та обов'язкова концепція чи напрямок школи, над якою працює колектив [17].

Педагогічна (чи наукова) школа є колективом, яку очолює педагог чи науковець, що керує нею та є автором напряму чи концепції, які вивчають та досліджують. Колектив складається з викладачів та науковців школи та спрямовує свою діяльність на розв’язанні програмних завдань та визначає принципові підходи та методики їх вивчення.

Керівник школи є натхненником діяльності колективу та у ході роботи коригує та контролює підходи вивчення певної теорії чи практики. Теорія може з’являтися в процесі вивчення певного питання чи вирішенні проблеми. Так виникає теоретична концепція школи. Над концепцією школи працює весь колектив, в процесі вивчення та дослідження певних питань, методик та практик, але визначну роль відіграє керівник, він спрямовує напрямок та корегує процес. Навколо керівника як натхненника формується школа, це обов’язкова її ознака [17].

Головна ознака наукової педагогічної чи наукової школи – *послідовники та учні*, що продовжують напрямок дослідження або використовують методики школи в своїх подальших наукових чи педагогічних діях. Наявність цієї важливої ознаки забезпечує функціонування та розвиток школи, пошук нових ідей у вивченні проблем та винайдення сучасних методів та методик [17].

Учень та керівник в даному середовищі є поєднанням досвіду і нового сучасного погляду на проблему вивчення. У такому союзі на основі досвіду

з’являються нові ідеї. Тому не можна недооцінювати підготовку послідовників школи, а не тільки учнів [17].

Поняття *учень та послідовник* є дуже близькими, але не ідентичними. Можна залишатися учнем та пропагувати ідеї школи, а можна стати послідовником школи і продовжувати дослідження певних питань та методик та мати знову учнів. Ось така схема буде функціонувати [17].

Учень — це вихованець, який навчається в певній школі мистецтву, ремеслу чи фаху. Учень, який має творчі здібності, має своє бачення у вирішенні питань, може стати послідовником школи. На нього слід звернути увагу та розвивати його професійні творчі та організаторські здібності [17].

Отже, учень може залишитися учнем, та просто користуватися знаннями, що отриманими у певній школі, бути гарним ремісником і виконавцем. А може розвиватися та стати педагогом і науковцем і послідовником школи. Так, наприклад, для школи що сформувалася навколо викладача та художника Тарасенка Олександра Кириловича, послідовниками стали: Інна Гуржій, Нато Мікеладзе, Тетяна Метель (Поліщук), Марина Герасименко, Юрій Бернацький та інші, які продовжили педагогічну діяльність після навчання.

Школа яка була сформована навколо Тарасенка Олесандра Кириловича - «мистецька школа», сформулюємо це поняття.

Для початку дамо визначення що таке мистецтво:

- це дуже різноманітний спектр людської діяльності, що займається створенням візуальних, слухових або виконаних артефактів - творів мистецтва - які виражають образну чи технічну майстерність автора і призначені для того, щоб їх цінували за їх красу чи емоційну силу [18].

- це галузь людської культури, в якій за допомогою певних знаків через конкретні образи світу виражається зміст, яким можна поділитися з іншими людьми.

У найзагальнішому значенні мистецтвом називають майстерність, застосування та результат якої приносять естетичне задоволення [19]. Отже,

поняття «мистецька школа» формулюємо через поняття школа та мистецтво що розглянуті вище.

Мистецька школа є колективом, яку очолює художник-педагог, що керує нею та є автором напряму чи концепції певної методики, та має колектив, що займається створенням творів мистецтва та досліджує мистецтво (Додаток Б 1).

Розглянемо, як же сформована мистецька школа Тарасенка Олександра Кириловича, чи є в ній всі компоненти:

- керівник - Тарасенко Олександр Кирилович;
- колектив (науковців чи педагогів в період формування кафедри 1994-2000рр.) - Левадний Олександр Миколайович, Волик Павло Іванович, Білоус Володимир Іванович, Віцько Іван Михайлович, Ханко Віталій Миколайович, Перець Олег Олександрович, Голуб Валерій Петрович, Коршунов Дмитро Олександрович;
- концепція чи напрямок - створення єдиного на той час осередку мистецької освіти для підготовки висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців, які здатні стати авторами унікальних творів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.
- учні - студенти кафедри з 1994-2014 рр., з них більшість займаються художньою діяльністю, а саме: Юрій Войтович, Сергій Ступка, Андрій Бібко, Євген Гібалов, Святослав Пашинський, Варвара Карнаух, Вікторія та Сергій Шимки, Ольга Пілюгіна, Інна Гуржій, Олександр Шолуха, Аліса Нестеренко, Юрій Мирко, Городнічий Денис, Наталія Корф-Іванюк, Тетяна Метель (Поліщук), та інші;
- послідовники - художники-викладачі, що займаються викладанням в різних закладах освіти: Юрій Войтович, Володимир Денисенко, Світлана Петровська, Андрій Бібко, Микола та Ірина Шрамки, Святослав та Ірина Пашинські, Вікторія Шимко, Ігор Нестаренко, Олександр Шолуха, Аліса Нестеренко, Олена Острогляд, Інна Гуржій,

Наталія Корф-Іванюк, Нато Мікеладзе, Андрій Тарасенко, Тетяна Метель (Поліщук), та інші.

Тобто, можна стверджувати, що мистецька школа Тарасенка Олександра Кириловича сформована враховуючи усі фактори що притаманні поняттю “школа” (що сформульовано вище), та має керівника, колектив, концепцію, учнів та послідовників. Його справа продовжується дякуючи художникам послідовникам школи, які викладають в різних навчальних закладах України.

1.3. Основні риси полтавської школи образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва

В період 1980-х рр. у Полтавському інженерно-будівельному інституті рисунок викладався для архітекторів, на кафедрі архітектурного проєктування, де Олександр Кирилович і почав кар’єру, як асистент.

Для цих занять було відведено одну аудиторію на другому поверсі центрального корпусу інституту. «Це була невелика аудиторія, де перегородка відділяла навчальну зону від робочих місць викладачів. Там же зберігалися методичний фонд студентських робіт, мольберти, стільці, постановочні матеріали (бюсти, геометричні фігури, драперії, фарби тощо). Майбутніх архітекторів учили малювати». Але навіть така скромна пропозиція приваблювала талановиту молодь, що закінчила художню школу чи студії [20].

Таким чином, коли Тарасенко доєднався до колективу викладачів інституту у 1985 році, він, потрапляє у середовище у якому є запит на розвиток мистецького напрямку. Згодом, Олександр Кирилович, завдяки набутому серед керівництва авторитету, ініціює розширення секції до чотирьох аудиторій [20].

У подальшому розпочалися процеси що вже безпосередньо і призвели до створення кафедри образотворчого мистецтва.

У 1993 р. деканом архітектурного факультету було обрано Володимира Михайловича Губаря, який за його ж власними словами, ініціював відкриття спеціальності «Художнє проектування міських, сільських і ландшафтних ансамблів (Дизайн архітектурного середовища)», так було створено кафедру дизайну архітектурного середовища, яку він і очолив, не полишаючи посади декана факультету [21]. В той же час асистенти кафедри Перець Олег Олександрович та Сергій Олександрович Журавльов (також випускник Харківського художньо-промислового інституту), працювали над розробкою плану із спеціальності «Декоративно-ужиткове мистецтво». З 1994 року у межах кафеди виокремилися дві секції та її було переіменовано на кафедру дизайну архітектурного середовища і образотворчих дисциплін. За словами Володимира Михайловича Губара, процес створення цих спеціальностей відбувався на фоні важкої економічної ситуації в країні, коли викладачі могли по року не отримувати заробітної платі, нестачі абітурієнтів, скорочень штату, а також і деякого спротиву серед викладачів [21]. Не зважаючи на це, створення відбулося і керівником секції образотворчого мистецтва став Тарасенко, який тоді вже мав звання старшого викладача. Відбулося це не без допомоги ініціативності Олександра Кириловича, про що згадують опитані викладачі.

Так, Володимир Михайлович Губар характеризує його внесок як «гігантську організаційну роботу» [21] в плані забезпечення секції матеріально-технічною базою та викладацьким складом, часто власним коштом [20].

Окрім Тарасенка, тоді у секції працювали доцент В. М. Ханко, старший викладач В. В. Безуглов, старший викладач М. М. Білоус, а також асистенти О. М. Перець, В. П. Голуб, В. М. Стариков, С. О. Журавльов та А. І. Старцев. Усіх викладачів Олександр Кирилович, за власними ж словами, запрошував особисто, як «провідних фахівців» у своїх галузях і варто

зробити акцент на тому, що досить часто це були саме фахівці-практики, без досвіду у педагогіці, проте з великим досвідом роботи та авторитетом в професійних колах [22]. В продовження теми його кадрової політики слід зазначити, що він спонукав кращих випускників залишатися працювати на кафедрі. Це Інна Гуржій, Нато Мікеладзе, Тетяна Метель (Поліщук), Наталія Корф-Іванюк, Марія Панченко та інші молоді таланти.

Окрім Олександра Кириловича, серед ключових персоналій можна виділити Ліоліну та Володимира Безуглових. Вони обоє також закінчували Харківський художньо-промисловий інститут, проте на десятиріччя раніше. «Про Полтаву вперше заговорили на всесоюзних, на всеукраїнських виставках завдяки подружжю Безуглових» розповідає про них Олександр Кирилович, та характеризує як «майстрів офорту і композиції» [22]. І далі він описує Володимира Васильовича, який за його словами «весь час був заступником завідувача кафедри», як людину на яку можна було завжди покластися. Добре знані у Полтаві та за її межами офорти Безуглова, при виконанні яких він використовував багато авторських прийомів і технік, якими також радо ділився з усіма бажаючими. Пізніше він звернувся до не менш самобутнього і цікавого живопису. Ліоліна Григорівна була не менш обдарованою художницею, викладала у Полтавському педагогічному інституті (1981-1994), проте передчасно пішла з життя у 1994 році [23].

Окремої згадки заслуговує професор Олександр Левадний, що теж відіграв надзвичайно важливу роль в аспекті художньої освіти та практики Полтавщини. Олександр Кирилович називає його «художником-інтелектуалом» [22] і з цим неможливо не погодитись. Олександр Миколайович закінчив у 1974 році Львівський інститут декоративно-прикладного мистецтва, працював у Полтавському художньо-виробничому комбінаті, а у 1992-1993 роках очолював Полтавську обласну організацію спілки художників України. На педагогічній ниві, окрім значного внеску у вищу освіту, він також брав участь у розробці матеріальної та методичної бази Полтавського багатопрофільного ліцею №1 ім. І. Котляревського, та

працював над дизайном інтер’єру великої виставкової зали Полтавського художнього музею [24]. Олександр Кирилович охарактеризував його як людину надзвичайно вимогливу до рівня як своїх власних робіт, так і робіт своїх дипломників.

Як художник, Левадний відомий в першу чергу завдяки своїм гобеленам. Його ставлення до килимарства, можна сказати унікальне: з одного боку тут і розуміння традиційних технік та, так би мовити, «ужиткового» походження виробів, ремісничого аспекту, а з іншого те, як він вкладає глибокий філософський задум у твір, використовуючи при цьому власну авторську мову символів, що робить текстиль у його виконанні непересічним явищем сучасного мистецтва [25, с. 324].

У 2001 році доцентом кафедри став художник Павло Волик, теж випускник Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва. Він мав широке коло мистецьких інтересів, яке включало різьбярство по дереву, роботу з металом, килимарство, живопис та ін. [26]. Відомий за ідеалізованими пейзажами, про які Олександр Кирилович відгукувався як про надзвичайно теплі і у яких відчувається дух України [22]. У роботах по дереву звертався до історичної та етнічної тематики, образів навіяних звичаями, піснями, обрядами.

З 1998 року на кафедрі викладав відомий скульптор Володимир Білоус, випускник Миргородського керамічного технікуму (1968) та Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва (1973). У 70-х роках працював художником творчої лабораторії Полтавського фарфорового заводу, потім скульптором Полтавського художньо-виробничого комбінату, з 1991 по 1998 роки головним художником Полтавського фарфорового заводу. Був учасником всеукраїнських та закордонних (Болгарія, Польща, США) виставок. Впродовж життя створив велику кількість монументальних робіт, зокрема пам'ятників: Т. Шевченкові (1989, м. Гребінка Полтав. обл., арх. О. Охріменко), «Загиблим українським козакам» (1995, у співавт., арх. В. Шевченко; обидва – у Полтаві), В. Самійленку (1995, с. Великі Сорочинці

Миргород. р-ну Полтав. обл., арх. В. Вадимов), «Жертвам Чорнобильської катастрофи» (1996, арх. М. Юхименко), Ю. Кондратюку (1997, арх. М. Калінін; обидва – у Полтаві) [27].

У галузі скульптури також, біля витоків кафедри стояли Дмитро Коршунов та Валерій Голуб. Дмитро Олександрович закінчив Харківський художньо-промисловий інститут та, як згадано вище, майже одразу по закінченні почав працювати викладачем. Валерій Голуб закінчив і Харківське художнє училище, і Харківський художньо-промисловий інститут так само, та був знайомий з Олександром Кириловичем ще з часів навчання в училищі. Окрім того що вони підготували багатьох майбутніх скульпторів, також паралельно з викладацькою діяльністю, втілили у життя багато пам’ятників, скульптурних композицій та меморіальних дошок, зокрема Голуб виконав у 1999 році погруддя для пам’ятника генералу Петру Григоренку, встановленого з ініціативи Меджлісу кримськотатарського народу (у травні 2024 року демонтований окупантами) та був співавтором пам’ятника Юрію Кондратюку (2017). У творчому тандемі Дмитро Олександрович та Валерій Петрович створили пам'ятник Марусі Чурай (пам’ятний знак Українській пісні) у Полтаві (2006), пам’ятний знак “Покрова Пресвятої Богородиці” у Горішніх Плавнях (2010), Пам’ятний знак на честь 120-річчя КП Полтававодоканал (2020) та багато інших.

Випускником Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва (1959) був також Іван Михайлович Віцько, Народний художник України (1996), організатор Полтавського порцелянового заводу, на якому пропрацював з 1964 по 1984 роки. Потім викладав у Миргородському керамічному технікуми та, у 1999–2005 роках, у Полтавському педагогічному інституті. З 2005 року, за запрошенням Тарасенка, викладав у Полтавському технічному університеті [28]. Володимир Михайлович був категоричний та мав беззаперечний авторитет. Завдяки йому та Володимиру Безуглову Олександр Кирилович став членом Національної спілки художників України

– вони, за власною ініціативою, віднесли його роботи до Художнього Салону на виставку претендентів, а Микола Грибан написав рекомендації [22].

За словами Тарасенка: «Школа» ґрунтується на традиціях Центральної України і водночас враховує найсучасніші досягнення на ниві кераміки та образотворчого мистецтва, забезпечує збереження традицій академічної школи, розвиток її в контексті сучасних реалій» [15, с. 135].

Якщо характеризувати риси тієї школи, яку формувала полтавська кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва під керівництвом Олександра Тарасенка, то слід навести їх перелік, який базується на ключових напрямках діяльності викладачів і, відповідно, тематиках студентських робіт.

Рисунок - як базова дисципліна і як сфера діяльності демонстрував суттєвий вплив харківської школи, про що вже зазначалося. Це конструктивність, ретельна побудова перспективних скорочень, тональні вирішення досягаються, здебільшого, штрихуванням. Незважаючи на поступову сучасну тенденцію перетворення рисунку виключно на допоміжну (хоч і базову) дисципліну, практична діяльність Олександра Кириловича демонструвала можливість роботи в техніці академічного рисунку для створення портретів олівцем, свідченням чого є чимало робіт. Як приклади варто навести портрет викладача рисунку інженерно-будівельного інституту Петра Казакова або науковців-астрономів, в різний час директорів Полтавської гравіметричної обсерваторії, Олександра Орлова та Зінаїди Аксентьєвої (роботи експонуються і зберігаються в цій науковій установі).

Живопис на кафедрі був представлений як олійними так і акварельними техніками. Акварель часто використовувалася для архітектурних пейзажів, майстром яких був Олександр Кирилович. Особливо слід відзначити студентів Ігоря Городниченка та Марію Панченко. Марія також використала акварельні техніки для створення надскладних графічних композицій на теми природи і народних казок. Олійний живопис, здебільшого був реалістичного спрямування. Найяскравішим представником

цього напряму став студент Денис Городничий, який виконав диплом-квадриптих «Пори року» (керівник Павло Волик). Певним відходом від академічного реалізму в живописі можна назвати дипломну роботу Наталії Корф «Родина», де техніка мазків і колорит несуть відбиток експресіонізму, однак, в цілому, за основу взято родинний фотопортрет початку ХХ ст. і всі фігури подано з дотриманням пропорцій і співмасштабності. Значні зміни відбулися на початку 2010-х рр. у зв'язку з розширенням спеціальності і підготовку магістрантів саме по напряму «образотворче мистецтво», для чого були запрошені викладачі - знані живописці Микола Болюх та Сергій Григор'єв. Вони привнесли свої техніки і підходи, збагативши досвід студентів. Водночас, роль і вплив Олександра Тарасенка не тільки не зменшились, а навіть зросли саме у відношенні до масштабних живописних робіт магістрантів. Дипломні та семестрові роботи відзначалися історичними та етнографічними тематиками, акцентуванням на зображення людини, портретних планах. Масштабні дипломні роботи першого випуску магістрів-живописців: Нато Мікеладзе, Марини Герасименко, Святослава Келима-Золотайка, демонстрували багатофігурні історичні композиції значного масштабу і певною мірою нагадували тематику та підходи до живопису Івана Мясоєдова. Наступні випуски продовжили цю лінію (Тетяна Метель) і, в той же час, розширили тематику на сучасний постмодерний живописний колаж (Рузанна Давітян), алегоричні інтерпретації драматичних подій сучасності (Вартан Маркар'ян) безпредметну абстракцію з тонким колористичним вирішенням (Тетяна Домненко). В усіх цих випадках, окрім роботи Тетяни Домненко, є потретні зображення, людські фігури, подекуди, анімалістика (С. Келим-Золотайко, Т. Метель).

Скульптура, яку викладали Валерій Голуб та Дмитро Коршунов, ознаменувалася переважанням класичних академічних робіт. Це меморіальні дошки, погруддя, інколи - ростові скульптури. Найбільш значущими в цьому плані були дипломні роботи Юрія Дяченка та Святослава Одарченка - алегорії живопису та архітектури, які прикрашають нині вхідну групу

Полтавського художнього музею «Галереї мистецтв» імені Миколи Ярошенка. Такий підхід був цілком логічним, адже саме середовище Полтави має сильний класицистичний вплив, як в архітектурі так і в монументальному мистецтві. Разом із тим, особливу цікавість представляли творчі студентські завдання зі створення декоративних голів і погрудь, а інколи і повноростових декоративних скульптур, наприклад роботи Наталії Ведмідь.

Що стосується **кераміки**, однією з характерних рис було спрямування на вивчення традиційних осередків гончарства Полтавщини та властивостей місцевих глин [15, с. 135]. Значна частина дипломних робіт мала взірці в керамічних традиціях Опішні і Миргорода, складених протягом кінця XIX - початку XX ст. Це роботи Олександра Шолухи, Інни Гуржій з Миргорода, Юрія Мирка з Опішні та інших. Така картина визначалася і досвідом викладачів, і вступом на навчання студентів, які попередньо навчалися в цих осередках гончарства, і активною діяльність Національного музею-заповідника гончарства в Опішні, який організував чимало мистецьких подій: резиденцій, виставок, фестивалів тощо. В той же час, були й роботи, які відрізнялися від класичних тем і технік Полтавщини. Вони могли або спиратись на екзотичні народні культури Африки та Японії, або бути більш експресивного та абстрактного виставкового спрямування. До першої категорії слід віднести бакалаврський диплом Дмитра Білоконя, до другої: його ж магістерську роботу, а також магістерські твори Олександра Рябка, Жанни і Юлії Олійник (керівник Олександр Левадний), анімалістичні керамічні скульптури Наталії Корф, Марини Тофан та ін.

Отже, як ми можемо бачити, якщо і можна вже говорити про появу «полтавської школи» то як про явище відносно молоде та нерозривно пов’язане з роботою Тарасенка. Їй притаманна певна стильова та жанрова еклектичність, що втім характерно для сучасного українського образотворчого мистецтва загалом (Додаток Б 2).

Загалом очевидно, що активна участь Тарасенка у створенні кафедри була продиктована не кар'єристичними амбіціями, а бажанням реалізуватися як педагог і організатор. Будучи живописцем і рисувальником він в той же час проявляв ініціативу щодо створення керамічної спеціальності і у згаданій вище статті для журналу «Образотворче мистецтво», пише про новостворену кафедру як таку, що «заповнила існуючу ланку» в підготовці кадрів для існуючих на той час порцеляно-фаянсових та керамічних підприємств. Ще одним аргументом було створення можливості продовження освіти для випускників Миргородського державного керамічного технікуму імені М. Гоголя, адже на той час Львівська академія мистецтв, хай якою б солідною і поважною не була, та все ж була безальтернативною, а отже відкриття керамічної спеціальності дало змогу продовжити освіту у межах Полтавського регіону.

Висновки за розділом 1

У *першому пункті першого розділу* дослідження сформульовані поняття «освіта», «осередок освіти», «педагогіка», «педагогічна діяльність», «художня діяльність» та на основі визначено поняття «художньо-педагогічна діяльність викладача».

Ми стверджуємо, що якщо художня діяльність передбачає створення, зберігання та передачу духовних цінностей, то педагогічна – дає можливість ці цінності передавати студенту та формувати у них професійні знання.

Отже, на основі розглянутих понять ми визначили, що художньо-педагогічна діяльність викладача - це висококваліфікована розумова та творча діяльність викладача-художника, сенсом якої є створення, зберігання, функціонування духовних цінностей і знань, та передача їх студенту для формування професійних знань та вмінь.

Було зазначено, що художник-викладач постійно повинен розвиватися творчо, слідкувати за останніми тенденціями в мистецтві, бути гнучким до змін у методах викладання, тобто бути сучасним.

Згідно першого завдання дослідження було визначено основні осередки української художньо-педагогічної діяльності, які формували академічну художню освіту на території України. Відзначено, що головний період розквіту мистецької освіти припав на останню чверть XIX та початок XX століття коли мистецькі навчальні заклади почали відкриватися по всій території України.

Визначили, що першим осередком мистецької освіти можна вважати школу малювання у Одесі, відкриту у травні 1865 року, яка була з часом реформована в Одеський художній фаховий коледж ім. М. Б. Грекова.

Була розглянута також історія створення 1875 році Київської рисувальної школи Миколи Мурашка, що проіснувала до 1901 року.

Розглянуто історію формування Львівської національної академії мистецтв та Львівського фахового коледжу декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша, що мали свій розвиток від створення у 1876 році відкривається Художньо-промислова школа у Львові.

Також значної уваги у дослідженні приділено розвитку харківської академічної школи, бо саме вона вплинула на художню та викладацьку діяльність Тарасенка Олександра Кириловича, як випускника Харківського художнього училища та Харківського художньо-промислового інституту (нині Харківської академії дизайну ти мистецтв).

У дослідженні проаналізовано розвиток мистецької освіти Полтавщини від осередків художньо-ремісничої освіти що були створені за ініціативи губернського земства до університетів, що надають художню освіту зараз у Полтаві. Відзначено значну роль Тарасенка Олександра Кириловича у створенні осередка мистецької освіти у Полтаві, як єдиного на кінець XX – поч.. XXI століття закладу, що готував художників образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Отже, ми стверджуємо, що умовами утворення «освітнього осередку» є неперервний розвиток і розширення закладу освіти та залучення на педагогічні посади впливових і талановитих митців. Також стверджуємо, що «осередком» можна назвати місто чи певний регіон у якому існує кілька взаємопов'язаних освітніх закладів, особливо таких, що дають змогу поетапної освіти і у яких існує певна «традиція» чи то методів викладання, чи естетичних і етичних принципів, тощо.

Ми визначили, що «осередок освіти» є певним місцем у якому відбувається процес передачі знань та досвіду набутих за рахунок залучення авторитетних особистостей і збережених на всьому протязі існування такого осередку, де важливими факторами виступають «збереження» та «примноження».

Таким чином, Олександр Кирилович Тарасенко, відкривши кафедру художнього спрямування в Полтаві, грає велику роль у створенні осередку поетапної освіти, від дитячої художньої школи до університету.

У *другому пункті першого розділу* магістерського дослідження згідно завдання зроблено термінологічний аналіз поняття «школа» на прикладі викладацької діяльності доцента Тарасенка Олександра Кириловича, як педагога і організатора. Зазначено, що Олександр Тарасенко був одним з ініціаторів створення кафедри образотворчого мистецтва у Полтавському інженерно-будівельному інституті.

Сформульовано саме поняття «школа», визначено основні ознаки школи: керівник школи (педагог чи науковець), колектив педагогів (науковців) чи учнів та обов'язкова концепція чи напрямок школи, над якою працює колектив, учні та послідовники. Також розглянуті поняття «педагогічна школа»

Зазначено, що навколо керівника як натхненника формується школа, це обов'язкова її ознака. Тому роль Олександра Кириловича Тарасенка, як керівника, була значущою у формуванні школи. Також ми стверджуємо, що

важливою ознакою школи є *учні та послідовники*, що продовжують справу керівника, та забезпечують функціонування та розвиток школи. Для цього у дослідженні визначено поняття *учень та послідовник* що є дуже близькими, але не ідентичними, бо можна залишатися учнем, а можна стати послідовником школи і продовжувати дослідження певних питань та методик та мати знову учнів. Наведено приклад послідовників школи викладача та художника Тарасенка Олександра Кириловича: Юрій Войтович, Інна Гуржій, Нато Мікеладзе, Тетяна Метель (Поліщук) та інші, які продовжили педагогічну діяльність після навчання.

Також ми сформулювали поняття «мистецька школа», визначивши спочатку що таке «мистецтво» та «школа». Отже, «мистецька школа» є колективом, яку очолює художник-педагог, що керує нею та є автором напряму чи концепції певної методики, та має колектив, що займається створенням творів мистецтва та досліджує мистецтво.

Розглянули, як згідно зазначених ознак сформована мистецька школа Тарасенка Олександра Кириловича:

- керівник - Тарасенко Олександр Кирилович;
- колектив (науковців чи педагогів в період формування кафедри 1994-2000рр.) - Левадний Олександр Миколайович, Волик Павло Іванович, Білоус Володимир Іванович, Володимир Васильович Безуглов, Віцько Іван Михайлович, Ханко Віталій Миколайович, Перець Олег Олександрович, Сергій Олександрович Журавльов, Голуб Валерій Петрович, Коршунов Дмитро Олександрович
- концепція чи напрямок - створення єдиного на той час осередку мистецької освіти для підготовки висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців, які здатні стати авторами унікальних творів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва;
- учні - студенти кафедри з 1994-2014 рр., з них більшість займаються художньою діяльністю, а саме: Юрій Войтович, Сергій Ступка, Андрій Бібко, Євген Гібалов, Святослав Пашинський, Варвара Карнаух,

Вікторія та Сергій Шимки, Ольга Пілюгіна, Інна Гуржій, Олександр Шолуха, Аліса Нестеренко, Юрій Мирко, Городничий Денис, Наталія Корф-Іванюк, Тетяна Метель (Поліщук), та інші;

- послідовники - художники-викладачі, що займаються викладанням в різних закладах освіти: Юрій Войтович, Володимир Денисенко, Світлана Петровська, Андрій Бібко, Микола та Ірина Шрамки, Святослав та Ірина Пашинські, Вікторія Шимко, Ігор Нестаренко, Олександр Шолуха, Аліса Нестеренко, Олена Острогляд, Інна Гуржій, Наталія Корф-Іванюк, Нато Мікеладзе, Андрій Тарасенко, Тетяна Метель (Поліщук), та інші.

Отже, ми стверджуємо, що мистецька школа Тарасенка Олександра Кириловича сформована враховуючи усі фактори що притаманні поняттю “школа”, та має керівника, колектив, концепцію, учнів та послідовників. Його справа продовжується дякуючи художникам послідовникам школи, які викладають в різних навчальних закладах України.

У *третьому пункті першого розділу* згідно завдання досліджено основні риси полтавської «школи» образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, та роль викладачів та учнів у її формуванні.

Розглянуто періоди створення кафедри образотворчого мистецтва у Полтавському інженерно-будівельному інституті. Від того як виявилася потреба на розвиток мистецького напрямку до формування матеріальної бази, методичного фонду та викладацького складу. Для того, щоб з’ясувати поетапність цих процесів було опитано викладачів та студентів які працювали та навчалися у період формування кафедри. Визначено, що важливу роль у створенні кафедри відіграв декан архітектурного факультету, якого було обрано у 1993 році, Володимир Михайлович Губарь. Зазначено, що усіх викладачів Олександр Кирилович запрошував особисто, як «провідних фахівців» у своїх галузях. Ми акцентуємо увагу на тому, що досить часто це були саме фахівці-практики, без досвіду у педагогіці, проте з великим досвідом роботи та авторитетом в професійних колах. Було

розглянуто роль кожного з викладачів які мали вплив на формування кафедри, а саме: Володимир Васильович Безуглов, Олександр Миколайович Левадний, Володимир Іванович Білоус, Олег Олександрович Перець, Сергій Олександр Журавльов, Павло Іванович Волик, Віталій Миколайович Ханко, Валерій Петрович Голуб, Дмитро Олександрович Коршунов, Іван Михайлович Віцько, вони були учнями різних мистецьких шкіл, тому полтавській школі притаманна еклектичність.

Отже, влучно охарактеризував «школу» Олександр Кирилович Тарасенко: вона «ґрунтується на традиціях центральної України і водночас враховує найсучасніші досягнення на ниві кераміки та образотворчого мистецтва, забезпечує збереження традицій академічної школи, розвиток її в контексті сучасних реалій».

РОЗДІЛ 2. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ХУДОЖНИКА ТА ВИКЛАДАЧА ТАРАСЕНКА ОЛЕКСАНДРА КИРИЛОВИЧА

2.1. Життєвий шлях Олександра Кириловича Тарасенка

Олександр Кирилович Тарасенко народився в селі Борисівці Запорізької області, що розташоване неподалік від Азовського узбережжя. Це село відзначилося у часи Голодомору 1932-33 років запеклим спротивом мешканців проти колективізації і конфіскації продовольства. Його дядько по материній лінії – відомий дисидент, правозахисник генерал Петро Григоренко. Хист до малювання він проявив з раннього дитинства, навчався у художній студії при будинку культури у Бердянську під керівництвом викладача Юрія Затьори, яку закінчив у 1975 році. Після студії поступив до Харківського державного художнього училища на художньо-педагогічне відділення за спеціалізацією «Станкова графіка». там його викладачами були «справжні майстри своєї справи» З. В. Фролова, В. І. Лапін, А. П. Луценко, Є. А. Спіцевич [29, с. 136].

У 1985 році закінчив Харківський художньо-промисловий інститут і у тому ж році влаштовується до Полтавського інженерно-будівельного інституту викладачем, отримує там звання доцента у 1995 році, та у 1998 році стає завідувачем, створеної з його ж власними зусиллями, першої у Полтаві кафедри образотворчого мистецтва. На період його роботи в цьому інституті (з 1994 року перейменовано на університет, у 1997 році надано статус державного, а у 2002-му - національного) припадає й формування виразної полтавської школи, про що згадує В.М. Ханко у статті в енциклопедії «Полтавіка» (Додаток В 1) [30].

За роки керівництва кафедрою Олександр Тарасенко сформував молоду полтавську художню спільноту. Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва стала відомою поза межами Полтавщини. Також

Олександр Кирилович не покидав і творчу діяльність, виконував чимало портретних замовлень, а на кафедрі створювалися декоративні і академічні роботи, які прикрашають інтер'єри та екстер'єри різних державних закладів та установ. Мистецьку освіту отримали і два його сини: Ігор (архітектурну) та Андрій (образотворче та декоративно-прикладне мистецтво). Дружина – Валентина Андріївна – викладає в Полтавській дитячій художній школі, згодом там же став викладати і молодший син Андрій.

На жаль, у 2015 році його кар'єра, у тоді вже Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка доволі раптово закінчилася звільненням через конфлікт з керівництвом закладу. За словами Миколи Кульчинського: «Коли міністром освіти став Табачник, керівництво технічного університету почало звільняти викладачів-учасників Помаранчевих подій та Революції Гідності. Сашко Тарасенко твердо став в обороні своїх колег-однодумців. Писав звернення в усі можливі інстанції, влаштовував публічні акції протестів. Зрештою, наказом ректора Онищенка була розформована кафедра та звільнено й самого Тарасенка» [35].

З того часу і до трагічної загибелі працював доцентом у Полтавському національному педагогічному університеті імені Володимира Короленка та Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка. Працюючи в останньому, він разом із професором Василем Шуликом були ініціаторами передачі кафедрі приміщення другого поверху пам'ятки архітектури – будинку Х. Глейзера – визначної будівлі початку XX ст., з 2016 по 2022 рр. там містилася кафедра образотворчого мистецтва та професійної майстерності (згодом отримала сучасну назву «кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва»). Студенти отримали гідні умови навчання, світлі аудиторії у будівля, що розташована на головній вулиці міста. Це сприяло як навчальному процесу так і соціально-мистецьким подіям, які організовувала кафедра: майстер-класи для внутрішньо-переміщених осіб, виставки молодих митців, кінозйомки, квартирники, екскурсії для гостей міста тощо. Значну частину матеріально-технічного

забезпечення кафедри Олександр Кирилович, як і на попередньому місці роботи, забезпечував власним коштом і власними силами.

2.2. Формування творчої особистості Тарасенка Олександра Кириловича та значення Харківського художньо-промислового інституту (Харківської державної академії дизайну та мистецтв)

У контексті впливовості Олександра Кириловича варто згадати про те як відбувалося становлення його як митця і про те, що могло вплинути на нього самого (Додаток В 2).

Початкову зацікавленість у образотворчому мистецтві могла викликати, так би мовити, небайдужість до прекрасного, що панувала у родині: мати вишивала і у домі були плакати з петриківським розписом [29, с. 135]. А також бабусин брат був художником і у бабусиній хаті був виконаний ним осінній пейзаж (там само). Звісно, потяг до прикрашання оселі не був чимось унікальним для їхньої родини, проте можливо, саме приклад художника у родині міг наштовхнути на перші думки про художника як професію. Раніше згаданий дядько по материній лінії, Петро Григоренко, та його брат Іван влаштували молодому племіннику поїздку до москви, де він міг бачити так звану «бульдозерну виставку», на якій був представлений тогочасний авангард, який втім не справив на юного Олександра Кириловича великого естетичного враження, але мабуть ця поїздка оприявнила культурну значимість образотворчого мистецтва. І як відмічається у цій же статті Ольги Орлової, після цього він пішов навчатися до художньої студії при Бердянському будинку культури.

На подальший розвиток ключовий вплив мав Харків, де він, як вище згадувалось, навчався у художньому училищі та художньо-промисловому інституті. На основі аналізу зібраної інформації можна узагальнити, що ці інституції характеризувалися вірністю академічній традиції, як бере свій початок ще з педагогічних практик Чистякова. Хоча ця вірність загалом була

продиктована тією обставиною, що офіційне мистецтво совєцької влади – соцреалізм, у образотворчому виді його, використовувало академічні засади як інструмент для створення ілюзорної реалістичності. Цей реалізм не зображав реальність, а обіцяв її глядачеві. Тим не менш це вимагало ґрунтовної підготовки і до вишколу в плані композиції, анатомії, моделювання форми і т.д. ставилися дуже серйозно. Олександр Кирилович отримав один з кращих серед доступних на той час академічних вишколів і у власній творчості він продовжував цю академічну традицію.

«На жаль, я не знаю як створюються шедеври, поки що я не створив ні одного шедевра…», так скромно прокоментував Олександр Кирилович свою творчість в одному з інтерв'ю, далі іронічно зазначивши що «у педагогіку ідуть ті, у кого не вийшло зробити шедевр» [31]. Проте, за його ж власним зізнанням, він намагався і сподівався, що врешті у нього вийде створити щось, що задовольнило б його як «шедевр».

Та все ж, присвятив він себе у значно більшій мірі педагогічній та організаційній діяльності. Тим не менше, протягом всієї педагогічної кар'єри пензля та олівця він не полишав. Але, за словами його колег та учнів, його робота на кафедрі займала надто багато часу і сил, та і він сам залюбки займався цією діяльністю, що зробити більше на творчій ниві він не встиг.

Проте, він використовував кожну можливість: наприклад він написав велику кількість пленерних робіт, які він привозив як із поїздок із студентами, так і з приватних подорожей. Ці етюди, виконані аквареллю чи олійними фарбами в реалістичній манері, захоплюють глядача переконливою лаконічністю зображення мотиву. Його олійні пейзажі не переобтяжені складними ракурсами чи надміру хроматичною палітрою, скоріше навпаки, аналітичні, з прискіпливо вибудованим діапазоном тонів та натуралістичною кольоровою гамою. Можна сказати що така стриманість личить краєвидам написаним у рідному йому Приазов'ї та чудово передає атмосферу завітреного суворого степу над яким панує небо до самого обрію. Наприклад картина «Азовський степ. Річка Обтічна.» 2008 року, переносить нас у це

відкрите всім вітрам середовище, з майже рівним горизонтом, буро-сірими дикими травами з сріблястими відблисками від похмурого неба, і де саме небо та його відображення у водах річки підсилюють меланхолійну похмурість землі. Композиція картини проста, проте майже бездоганно виважена. У якості суб'єктивного спостереження можна також додати, що сучасні митці-реалісти часто надають перевагу імпресіонізму в пленері, роботи Тарасенка виділяються на загальному фоні цим притаманним йому натуралізмом, але без скочування у банальне копіювання реальности чи кіч.

Звісно ж, найкраще Олександр Кирилович проявив себе саме як графік. Окрім того що він, власне був художником-графіком за фахом, одним з формальних проявів визнання цього факту є вручення йому у 2020 році щорічної премії імені Миколи Ярошенка, у номінації «Образотворче мистецтво. Графіка» [32].

Звертають на себе увагу майстерно виконані на локаціях замальовки олівцем. У цих роботах прочитуються швидкість та точність, яких можна досягти лише наполегливою працею, тренуванням чіткої взаємодії руки та ока. Наприклад, художник мінімально необхідними засобами, як кажуть «без зайвого», влучно передає ліричний характер патріархального міського чи заміського пейзажу з його похиленими парканами, характерними формами дахів, що стирчать поміж кучерявих заростей.

Закономірно, що отримавши таку ґрунтовну академічну освіту, Олександр Кирилович не мав проблем з виконанням портретів, як у живописі, так і у графіці і впродовж життя він їх виконав велику кількість. Хоча, знов таки, і тут він більше відомий своєю графікою, адже він виконав велику кількість малюнків для яких йому позували рідні, друзі, колеги. Всі хто мав нагоду бачити його роботи погодяться, що вони, безперечно, є взірцем якісно виконаних академічних робіт. Маючи різну ступінь пропрацьованості, всі вони вирізняються строгою правильністю передачі форми, впевненим моделюванням світлотіні добре поставленим штрихом.

Характерні риси та пропорції портретованих передані точно і без перебільшень, у відповідності до реалістичної традиції.

Вартий уваги випадок, коли адміністрація будівельного інституту замовила йому серію графічних портретів визначних викладачів та ветеранів інституту, і він блискуче впорався з задачею, та ця серія стала предметом гордості заклад [20]. Також, як вже зазначалося вище, Олександр Кирилович виконав графічні портрети науковців Полтавської гравіметричної обсерваторії - його роботи зберігаються в цій установі.

Мав справу Олександр Кирилович і з сакральним мистецтвом. Головним дітищем на цьому напрямку можна вважати вісім великих ікон для храму Симеона Богоприїмця в селі Михайлики Шишацького району Полтавської області. Храм, збудований за проєктом відомих полтавських архітекторів Валерія Трегубова та Оксани Белявської, було освячено на день Різдва Богородиці 2017 року. На цю складну роботу у митця пішло два роки [29].

2.3. Основні принципи та методи викладання

У своїй педагогічній діяльності Олександр Тарасенко спирався на знання отримані під час навчання у Харкові, від педагогів які вчили його. Для розробки власних авторських програм навчання з образотворчих дисциплін за основу були взяті програми Харківської державної академії дизайну і мистецтв. [15, с. 134–135.]. Загалом Олександр Кирилович, в продовж усієї кар’єри викладав широкий перелік дисциплін, а саме: «Основи кольорознавства», «Рисунок», «Основи перспективи», «Живопис», «Академічний рисунок», «Академічний живопис», «Станкова композиція»; а також був керівником кваліфікаційних робіт. Також він був автором методичних вказівок [33].

Його манера викладання мала, якщо так можна виразитися – гуманістичний характер: він часто доносив думку за допомогою гумору, підтримував дружню, інколи невимушену атмосферу. Наприклад, бувало проводив лекції у своїй майстерні, за чаєм, замість аудиторії. Проте, це зовсім не означало вседозволеність і відсутність дисципліни, адже сам він був людиною дуже ретельною і дисциплінованою [33].

Можна сказати що академізм для Олександра Кириловича був не самоціллю, а способом розвинути навички майбутнього митця, адже коли людина набуває ретельності, точності, бачення пропорцій та тональних співвідношень – всього того що необхідне для успішного виконання завдань з академічного рисунку та живопису, це в подальшому допомагає у створенні вже індивідуальних творчих робіт будь-якого жанру та направленості. І митець вихований таким чином має свободу вибору методів та засобів для реалізації власних проектів, обмежений лише глибиною власної фантазії та силою волі [33]. Він був вимогливим щодо виконання програми навчання, але також всебічно підтримував і заохочував індивідуальну творчу діяльність студентів [14].

Більшість колег відзначають особливе поєднання педагогічного і художнього таланту, із захватом розповідають про те, як він умів знаходити спільну мову з студентами і як він прозорливо підмічав сильні і слабкі сторони, та, відповідно, спрямовував процес таким чином щоб студент міг якнайкраще розкрити свій потенціал. Тож, навіть колеги-викладачі могли повчитися у Олександра Кириловича деяким нюансам роботи. Допомагало йому у цьому також чудове почуття гумору, про яке згадують всі хто його знав.

Олександр Кирилович сприймав кожного студента як особистість, умів «розкрити талант» кожного та цінував зацікавлення та щире бажання навчатися. Таких студентів він підтримував і після закінчення навчання, всебічно допомагав, спонукав до подальшого професійного зростання [20].

Значну вагу він покладав на самостійну, домашню роботу студентів, що за його ж словами у вищезгаданому інтерв'ю, «привчало студентів до обов'язковості» [22].

Чи не найважливішим фактором професійної успішності як викладача була його художня професійність. Адже у навчанні образотворчому мистецтву, що по суті поєднує в собі як розумову, так і фізичну діяльність, не все можна пояснити засобами вербальної комунікації і завжди значно ефективніше вказати на помилку студента, чи пояснити задачу, підкріпивши сказане на прикладі. З чим власне, Олександр Кирилович блискуче справлявся, адже не вагаючись брав до рук олівця чи пензля та доносив свою думку практичним чином.

Дбав він про те, щоб студенти бачили та розуміли, що саме від них вимагається, використовуючи як зразки свої, та успішні роботи інших студентів, особисто наповнював методичний архів.

Учениця Тарасенка, Наталія Корф-Іванюк згадувала про те, як враження від побачених робіт Олександра Кириловича спонукало її бажання навчатися [29].

Про показовий випадок розповідає Микола Болюх: «Був такий епізод: колись він приніс показати студентам невеличкий етюдик голови, портрет, і розказав як вони це робили (ще в училищі) – за один сеанс, тобто за три години, кожні 45 хвилин мінялася натура; і от він каже що коли вони зробили по 20-30 таких портретів, то далі уже все було взагалі без проблем» [14].

Як один з ключових методів викладання, Олександр Кирилович використовував пленер. Він писав про це у статті «Навчальний потенціал пленерної практики з живопису у фаховій підготовці студентів мистецьких ВНЗ» [34, с. 95–101] і реалізовував на практиці, організовуючи близькі і далекі подорожі під час яких студенти виконували безліч замальовок і етюдів. Та і сам він виконав велику кількість таких робіт, у його етюдах вловлено сутність сюжету мінімально необхідними засобами, легко і не обтяжено зайвим.

За його словами «Саме пленер найефективніше, ніж інші форми організації навчання студентів, формує живописне бачення, художній досвід майбутнього художника» і відбувається це завдяки тому що на пленері роботи виконуються у складних мінливих умовах природного освітлення, коли положення Сонця постійно змінюється і необхідно одразу вдало вхопити тональну та кольорову суть мотиву. Також Олександр Кирилович наголошує на складності знаходження локального кольору предмета в умовах коли він зазнає впливу багатьох факторів, як то різниця колірних температур та інтенсивності освітлення Сонцем та розсіяним світлом від купола неба, великою кількістю рефлексів від сусідніх предметів та поверхонь, тощо. Пленерний живопис, на його думку, «є безпосереднім учителем художника, виховує жвавий інтерес до вивчення світу природи, допомагає віднайти істинні цінності» і являється обов'язковим етапом у навчанні живопису. Як людина, що приділяла багато уваги міжособистісній комунікації, він також наголошує на цінності пленеру і у цьому аспекті, адже пленер створює творчу та дружню атмосферу в студентському колективі (Додаток Б 3).

Одним з пленерів, що окрім освітнього, носив ще і популяризаційний та «іміджевий» характер, був організований за підтримки Полтавського товариства «Просвіта» у 1995 році «перший у Полтаві» всеукраїнський пленер для керамістів та художників. Понад 40 учасників Пленеру з різних міст були забезпечені «Просвітою» житлом та матеріалами, на території університету,

Спеціально запрошеним зі Львова майстром, було зведено піч для великої кераміки [35].

У рамках співпраці Олександра Кириловича з Полтавським краєзнавчим музеєм імені Василя Кричевського, що розпочалася у 2000-х рр., пленери проводились на території музею. Також, він викладав рисунок і живопис учням художньої школи що розташовувалась у тому ж дворі, у флігелі колишнього земства. Крім того, музей надавав приміщення для

проведення щорічних виставок робіт викладачів та студентів, і Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, і згодом, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка та Луганського національного університету культури та мистецтв імені Т. Шевченка [36].

Окрім пленерів, для заохочення студентів Тарасенко організовував виставки, олімпіади, майстер-класи, запрошував викладачів з інших міст [32]. Олександр Кирилович очолював журі обласного конкурсу академічного малюнка серед учнів художніх шкіл та студій, у 1998-2000 рр. був членом журі Міжнародного гончарського фестивалю в Опішні, у 2000-2018 рр. був головою журі Міжнародних мистецьких молодіжних фестивалів [23].

Як вже неодноразово згадано, Олександр Кирилович опікувався не тільки образотворчим мистецтвом, яке йому було близьке за фахом, а і художньою керамікою. Як Олександр Кирилович розповідав сам: «Починалось все з Сергія Олександровича Журавльова, художника-конструктора, але який захоплювався керамікою, він був запрошений на роботу; привіз з собою саморобний гончарний станок на основі побутового двигуна, колеса з машини вантажівки – з цього починалась наша художня кераміка». Відбувалося це в складних умовах за браком фінансування, проте ситуація покращилася коли керівництво університету побачило результати роботи [22].

Та і загалом повага до Олександра Кириловича та його авторитет серед митців Полтавщини сприяли наповненню матеріальної та методичної бази навчальних закладів у яких він працював. Допомагала Полтавська обласна організація Національної Спілки художників України, багато членів спілки, особливо старшого покоління, передавали своє майно та матеріали. Наприклад, Олександр Кирилович згадує як Станіслав Ремчуков передав ліногравюрний та офортний станки, Анатолій Блошенко передав глазурі та ангоби для кераміки, Віктор Стариков та Микола Цись передали багато літератури [22].

Про здібності Олександра Кириловича як організатора більш детально розповів Дмитро Олександрович Коршунов, який приєднався до викладацького складу кафедри у 1997 році. У записаному нами інтерв'ю він говорить про те як Олександр Кирилович знаходив освітлення, інвентар, організовував натурників; за необхідності, підключав викладачів до ремонтних робіт у приміщенні корпусу щоб забезпечити прийнятні умови для студентів. Як викладач скульптури, згадує про те, як Олександр Кирилович домовлявся про постачання глини, як її привозили, та як її потім переносили викладачі власноруч [37].

І можна доволі впевнено відзначити, що створена Тарасенком «школа» рухалася разом з ним. Коли через конфлікт з ректором «полтавської політехніки», пов'язаний з подіями Революції Гідності та принципово патріотичною, проукраїнською позицією Олександра Кириловича [38], йому довелося розпрощатися зі створеною ним же кафедрою, одразу кілька навчальних закладів були готові надати йому місце. Так у 2015 році він став доцентом на кафедрі образотворчого мистецтва Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка [38]. Завдяки цьому відбувся «підйом рівня якості мистецького навчання студентів» [33].

Водночас, коли з окупованого росіянами Луганська до Полтави евакуюється Інститут культури і мистецтв Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, він стає доцентом кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтв і цього університету (на той час назва кафедри звучала як «кафедра образотворчого мистецтва та професійної майстерності»).

Це був складний для Університету час, заклад не мав приміщення, проте Олександр Кирилович знову скористався своїми організаційними здібностями та знайшов приміщення для майстерень у центрі міста [33]. Також він доклав зусиль до наповнення методичного фонду, до якого увійшли твори та речі з його власної колекції [33]. Педагогічний колектив кафедри був сформований наново з місцевих викладачів. Більшість з них

працювала з Тарасенком ще у ПНТУ імені Юрія Кондратюка – це відомі художники і досвідчені викладачі Микола Болюх, Дмитро Коршунов, Олексій Соболевський, архітектори Артур Ароян та Костянтин Трегубов, учениці Олександра Кириловича Нато Мікеладзе та Тетяна Метель.

Для викладача ще є важливою його наукова діяльність, переглянемо список основних публікацій Тарасенка Олександра Кириловича:

Основні публікації:

1. Тарасенко О. К. Наше надійне майбуття / О. К. Тарасенко // ОбраZ-М. – 2014. - № 2. – С. 134–135.

2. Тарасенко О. К. Навчальний потенціал пленерної практики з живопису у фаховій підготовці студентів мистецьких ВНЗ / О. К. Тарасенко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки). – 2017. – № 2. – Ч. 2 (307). – С. 95–101.

Публікації творів:

1. Тарасенко О. К. «Азовський степ», «Річка Обіточна», «Олефірщина», «Дуньчина хата», «Останній лід», «Сонце сідає», «Бахчисарайський мотив» / Олександр Тарасенко // ПООНСХУ 45 років : альбом [упоряд. О. А. Білоусько, В. М. Ханко]. – Полтава : АСМІ, 2016 – С. 12–13.

2. Тарасенко О. К. Портрет директора Полтавської гравіметричної обсерваторії, академіка О. Я. Орлова до 90-річчя Полтавської гравіметричної обсерваторії / Олександр Тарасенко // Вечірня Полтава. – 2016. – № 22. – С. 4.

3. Тарасенко О. К. «Весняний день», «Похмурий день», «Перед бурею» / О. К. Тарасенко // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : у 12 т. / голов. ред. О. А. Білоусько ; Центр дослідж. іст. Полтавщ. Полт. обл. ради. – Полтава : АСМІ, 2015. – Т. 9. – С. 528. – Вкладка CIX.

Висновки за розділом 2

У другому розділі дослідження розглянуто життєвий та творчий шлях Олександра Тарасенка. Розкрито основні періоди його життя і діяльності, які пов'язані із навчанням, викладанням в Полтавському інженерно-будівельному інституті, далі очолення новоствореної кафедри образотворчого мистецтва Полтавського державного (згодом національного) технічного університету імені Юрія Кондратюка. Описано основні події після звільнення з цієї посади в 2015 році, коли Олександр Кирилович став працювати в Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка і Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Розглянуті фактори, які впливали на особистість Олександра Тарасенка як художника-фахівця і як організатора мистецької установи. Це, в першу чергу, навчання в Харківському художньо-промисловому інституті і, відповідно, вплив викладачів Харківської школи образотворчого мистецтва, яка ставила особливий акцент на академічний рисунок. Охарактеризовано графічні та живописні твори Олександра Кириловича, виявлені основні характерні риси, які надалі вплинули на стиль викладання та критерії оцінювання студентських робіт.

Розкриті основні процеси творчої діяльності Олександра Тарасенка в період завідування кафедрою в Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка та подальшої роботи на кафедрі в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка. Зокрема згадані портретна серія ректорів ПотНТУ, графічні портрети викладачів та науковців, які зберігаються в ПолтНТУ та Полтавській гравіметричній обсерваторії.

Розглянуто педагогічну та організаційну діяльність Олександра Тарасенка, охарактеризовані основні напрями роботи з дипломниками, наведені спогади випускників і колег-викладачів та співробітників, з якими

були спеціально записані інтерв’ю. Виявлені характерні педагогічні прийоми, такі як дотримання обов’язкової академічної програми у поєднанні із свободою вибору тем для творчих і дипломних робіт, рівнозначну увагу до студентів. Незалежно від їх наявності і якості їх довузівської підготовки, особистісний підхід до студента, спонукання студентів до творчої діяльності поза межами навчального процесу і підтримка студентських акцій, спрямованих на формування культурної і громадянської спільноти Полтави.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ ПОЛТАВЩИНИ ТА РОЛЬ У ЇЇ РОЗВИТКУ ХУДОЖНИКА-ПЕДАГОГА ОЛЕКСАНДРА ТАРАСЕНКА ЗІ СТУДЕНТАМИ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

3.1. Аналіз педагогічного досвіду вивчення історії розвитку мистецької освіти зі студентами мистецьких спеціальностей

Вивчення та дослідження художньо-викладацької діяльності Олександра Кириловича Тарасенка дає підстави стверджувати, що він мав вагомий вклад у розвиток мистецької освіти Полтавщини. Тому досліджувати і вивчати його методи викладання та діяльність його учнів, як продовжувачів справи вчителя, є важливим. Для подальшого зацікавлення станом мистецької освіти Полтавщини пропонуємо впровадження у процес навчання здобувачів вищої освіти як вибірковий компонент «Розвиток мистецької освіти Полтавщини». Під час дослідження, було виявлено, що навчальні заклади мало уваги приділяють історії мистецької освіти своїх регіонів та Україні взагалому. Ймовірно є вибіркові освітні компоненти, які забезпечують поверхневе ознайомлення з станом мистецької освіти та її історії, але в освітніх програмах це не відображено.

Під час написання нашого дослідження ми дослідили освітні програми вищих навчальних закладів спеціальностей Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація та середня освіта (образотворче мистецтво. А саме по спеціальності Середня освіта (образотворче мистецтво) таких навчальних закладів:

- Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка;
- Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
- Криворізький державний педагогічний університет.

Навчальні плани з освітніх програм Образотворче мистецтво спеціальності Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація що були розглянуті для аналізу стану вивчення історії мистецької освіти України чи регіонів де знаходяться вищі заклади освіти:

- Черкаський національний університет імені богдана Хмельницького;
- Львівської національної академії мистецтв.

Усі розглянуті заклади вищої освіти мають давню історію формування та відомих педагогів які створили свої школи. Ми стверджуємо, що їх здобутки бажано вивчати. Тому пропонуємо розробку вибіркового освітнього компоненту, де здобувач міг би ознайомитися з історією навчальних закладів мистецького спрямування Полтавщини, періоди їх розвитку та сучасний стан, викладачів які впливали на освітній процес та особливу увагу зосередити на постаті Олександра Кириловича Тарасенка, як одного з фундаторів першої в Полтаві на той час кафедри образотворчого мистецтва, де формувалася більше 20 років художня еліта Полтавщини.

Також велику увагу слід приділити історії та визначним постатям викладачів Миргородського художньо-промислового коледжу імені М. В. Гоголя, де викладали відомі постаті, які формували українську мистецьку освіту уцілому: Опанас Георгійович Сластіон, Василь Григорович Кричевський, Іван Каленикович Українець, Фотій Степанович Красицький, Микола Іванович Касперович. Саме вони мали вплив на подальше формування мистецької освіти Полтавщини. Василь Григорович Кричевський у 1917 році також мав вплив на формування Національної академії образотворчого мистецтва. Тому важливо зараз вивчати і аналізувати історію освітніх закладів художнього спрямування, прослідковуючи зв'язки у мистецькому середовищі не тільки регіонально, але і в Україні в цілому. Окрім того, варто звертати увагу і на осередки професійною та студійної освіти – коледжі, художні ліцеї, художні школи та студії, які впливали на кількість і якість абітурієнтів, що вступали до мистецьких вишів. Окрім згаданих вже Полтави і Миргорода, значною

мірою, це такі осередки як Опішня, Кременчук, Гадяч. Ці матеріали нашого дослідження можуть бути впроваджені в освітній процес як вибіркова дисципліна «Розвиток мистецької освіти Полтавщини».

3.2. Силабус та робоча програма для вибіркового освітнього компоненту «Розвиток мистецької освіти Полтавщини» (зроблено)

На основі дослідження, нами запропоновано розробити освітній компонент «Розвиток мистецької освіти Полтавщини» для здобувачів вищої освіти ЛНУ імені Тараса Шевченка, бо заклад зараз знаходиться в цьому регіоні та Олександр Кирилович Тарасенко, творчий і педагогічний здобуток якого ми досліджували, викладав у закладі. А також він мав великий вплив на формування мистецької освіти в Полтаві у цілому. А також його учні займаються художньо-викладацькою діяльністю та продовжують його справу, що може свідчити про існування певної школи яку заснував Олександр Кирилович Тарасенко.

Роль і значення цієї школи ще тільки осягаються дослідниками, тож для конкретизації її визначення доцільно здійснювати подальші наукові розвідки мистецької освітньої сфери Полтавщини. Накопичення і опрацювання такого матеріалу може здійснюватися і в студентських роботах – есе, тезах доповідей, статтях.

Тому для забезпечення вивчення історії мистецької освіти Полтавщини було розроблено силабус та робочу програму для вибіркового освітнього компоненту «Розвиток мистецької освіти Полтавщини», для цього визначено теми лекційних, практичних занять та обрані теми для самостійного опрацювання. Запропонована нами вибіркова дисципліна «Розвиток мистецької освіти Полтавщини» має 3 кредити, 90 годин та розрахована на здобувачів магістерського рівня освіти, хоча цей курс міг би бути корисним і для бакалаврського рівня.

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»
Навчально-науковий інститут культури і мистецтв
Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва
Освітньо-професійна програма «Образотворче мистецтво»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни	Розвиток мистецької освіти Полтавщини
Викладач	Фото/інформація Тимо Богдан Зиновійович, художник, живописець, магістрант кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва
	Контактні данні
Посилання	http://do.luguniv.edu.ua/
Консультації	Очні консультації: понеділок-середа 14.00-17.00 Онлайн консультації: засіб (Viber, ZOOM,Teams) четвер-п'ятниця, 14.00-17.00
Анотація	**Розвиток мистецької освіти Полтавщини** – це освітній компонент, який знайомить здобувача з історичним станом та розвитком мистецької освіти Полтавщини, висвітлює основні напрямки та знайомить з осередками освіти. Велику увагу приділяється вивченню педагогічній практиці Олександра Кириловича Тарасенка, що був ініціатором створення кафедри образотворчого мистецтва в ПНТУ ім. Юрія Кондратюка, зробив великий вклад у її розвиток. Його викладацька діяльність продовжувалась також у ПНПУ імені В.Г.Короленка та в ЛНУ імені Тараса Шевченка (що 3 2014 року в Полтаві) Здобувач вчиться досліджувати та аналізувати стан мистецької освіти Полтавщини.
Заплановані результати навчання	Метою освітнього компонента є ознайомлення студентів з історією розвитку та сучасним станом мистецької освіти Полтавщини. Розглянути основні осередки мистецької освіти, звернути увагу на Миргородський художньо-промисловий коледж імені М.В.Гоголя, що має більше 125 років досвіду освіти, та проаналізувати його сучасний стан. Також звернути увагу на Решетилівський художній професійний ліцей, кафедру образотворчого мистецтва Полтавського національного педагогічного університету імен В.Г. Короленка.Вивчити історію формування кафедри образотворчого

	мистецтва Полтавського національного університету імені Юрія Кондратюка, проаналізувати її сучасний стан. Прослідкувати роль Інституту мистецтв Луганського національного університету імені Тараса Шевченка на розвиток мистецької освіти Полтавщини за останні 10 років перебування інституту в Полтаві. Завдання: дослідити та проаналізувати стан мистецької освіти Полтавщини Процес вивчення дисципліни спрямований на формування компетентностей, а саме: **ІК** Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов. **ЗК** **ЗК 2.** Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми. **ЗК 3.** Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). **ЗК 6** . Здатність діяти відповідально та свідомо. **ЗК 7.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. **ФК** **ФК 2.** Здатність трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства. **ФК 6**. Здатність формувати мистецькі концепції на підставі проведення дослідження тих чи інших аспектів художньої творчості. **ФК 7**. Володіння теоретичними і методичними засадами навчання та інтегрованими підходами до фахової підготовки художників образотворчого і декоративного мистецтва та реставраторів творів мистецтва, планування власної науково-педагогічної діяльності. **ФК 8.** Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій в контексті проведення мистецтвознавчих та реставраційних досліджень. **ФК 10.** Володіння основними технологіями та прийомами роботи в галузі образотворчого мистецтва. У процесі засвоєння дисципліни магістр має набути таких соціальних навичок (soft-skills): комунікації, відповідальність, працювати в команді, управляти своїм часом, самостійно приймати рішення, критично мислити.
Програмні результати навчання	**ІК 1.** Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі образотворчого мистецтва при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень. **ПРН (згідно матриці ОП)** ПРН01. Вміти аналізувати і пояснювати історичні, культурологічні, соціокультурні, художньо-естетичні аспекти розвитку світового та українського образотворчого і декоративного мистецтва. ПРН04. Вміти трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і

	технологічних етапів розвитку суспільства. ПРН06. Володіти фаховою термінологією, науково-аналітичним апаратом, проводити аналіз та систематизацію фактологічного матеріалу. ПРН08. Здійснювати пошук інформації стосовно об'єкту дослідження. ПРН11. Застосовувати у мистецькій та дослідницькій діяльності знання естетичних проблем образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, основні принципи розвитку сучасного візуального мистецтва.
Передумови для вивчення дисципліни	Оволодіння фаховими компетентностями, що формуються під час вивчення дисциплін: основи наукових досліджень, історія українського мистецтва,
Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни:	Технічне й програмне забезпечення: - технічне (ноутбук, мультимедійне обладнання, інтерактивна дошка тощо); - програмне Microsoft Office (Power Point, Word), Zoom, Moodle, репозитарій).
	Навчальна література, опрацювання першоджерел. Система електронного забезпечення навчання – Moodle, в якій розміщуються допоміжні матеріали до теоретичного курсу дисципліни. Методичне забезпечення практичних занять – мультимедійні презентації, навчальні, відео-фільми. Ілюстративний графічний матеріал, завдання для самоперевірки.
Політика дисципліни	Усі кредити, отримані під час формальної, неформальної, інформальної освіти, в тому числі під час навчання за кордоном або віртуальної мобільності, зараховуються згідно «Процедури визнання результатів навчання» (http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/2_1_prots_zabezp_yakist_osvita.pdf).
Мова викладання	Українська

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		форма навчання	денна заочна
Кількість кредитів – 3	02 «Культура і мистецтво»	Обов'язкова	
	Спеціальність (Назва) 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»	Семестр	2
Модулів – 2	Освітній рівень: другий (магістерський)	Аудиторні години: 24	

		Лекції: 12	Практичні: 12
Загальна кількість годин – 90		Самостійна робота 66	
		Вид контролю: залік	

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. Історія розвитку мистецької освіти Полтавщини

Тема 1. Роль Полтавського земства у формуванні осередків мистецької освіти.
Тема 2. Полтавське земське ремісниче училище засноване 1878 року.
Тема 3. Миргородська художньо-промислова школа імені М.В.Гоголя 1896 року заснування
Тема 4. Решетилівський ткацький навчально-показовий пункт заснований 1905 році

МОДУЛЬ 2. Сучасний стан мистецької освіти Полтавщини

Тема 1. Навчальні заклади мистецької освіти що функціонують на Полтавщині.
Тема 2. 10-річна історія перебування кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва інституту мистецтв ЛНУ імені Шевченка в Полтаві, викладачі та учні.
Тема 3. Ролі художника та викладача, доцента Олександра Кириловича Тарасенка на розвиток мистецької освіти Полтавщини, формування школи.
Тема 4. Учні Олександра Кириловича Тарасенка, Їх мистецька та викладацька діяльність.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	**Кількість годин**				**Кількість балів (max)**	**Засоби діагностики**
	усього	**у тому числі**				
		л	**п**	**СРС**		
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
МОДУЛЬ 1. Історія розвитку мистецької освіти Полтавщини						Есе
Тема 1. Роль Полтавського земства у формуванні осередків мистецької освіти	14	2	2	8	15	
Тема 2. Полтавське земське ремісниче	6		2	4	10	

училище засноване 1897 року.						
Тема 3. Миргородська художньо-промислова школа імені М.В.Гоголя 1896 року заснування	12	2	2	10	15	
Тема 4. Решетилівський ткацький навчально-показовий пункт заснований 1905 році	10		2	8	10	
МОДУЛЬ 2. Сучасний стан мистецької освіти Полтавщини						
Тема 1. Навчальні заклади мистецької освіти що функціонують на Полтавщині.	12	2		10	10	Есе
Тема 2. 10-річна історія перебування кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва інституту мистецтв ЛНУ імені Шевченка в Полтаві, викладачі та учні	10	2		8	15	
Тема 3. Ролі художника та викладача, доцента Олександра Кириловича Тарасенка на розвиток мистецької освіти Полтавщини, формування школи.	14	2	2	10	15	
Тема 4. Учні Олександра Кириловича Тарасенка, Їх мистецька та викладацька діяльність.	12	2	2	8	10	
РАЗОМ	90	12	12	66	100	

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми, коротка анотація змісту	Кількість годин	Кількість балів
МОДУЛЬ 1. Історія розвитку мистецької освіти Полтавщини			
1	Роль Полтавського земства у формуванні осередків мистецької освіти.	2	5
3	Миргородська художньо-промислова школа імені М.В.Гоголя 1896 року заснування	2	5
МОДУЛЬ 2. Сучасний стан мистецької освіти Полтавщини			
1	Навчальні заклади мистецької освіти що функціонують на Полтавщині.	2	5

2	10-річна історія перебування кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва інституту мистецтв ЛНУ імені Шевченка в Полтаві, викладачі та учні.	2	5
3	Ролі художника та викладача, доцента Олександра Кириловича Тарасенка на розвиток мистецької освіти Полтавщини, формування школи.	2	5
4	Учні Олександра Кириловича Тарасенка, Їх мистецька та викладацька діяльність.	2	2

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми, коротка анотація змісту	Кількість годин	Кількість балів
МОДУЛЬ 1. Історія розвитку мистецької освіти Полтавщини			
1	Роль Полтавського земства у формуванні осередків мистецької освіти	2	5
2	Полтавське земське ремісниче училище засноване 1897 року.	2	5
3	Миргородська художньо-промислова школа імені М.В.Гоголя 1896 року заснування	2	5
4	Решетилівський ткацький навчально-показовий пункт заснований 1905 році	2	5
МОДУЛЬ 2. Сучасний стан мистецької освіти Полтавщини			
3	Ролі художника та викладача, доцента Олександра Кириловича Тарасенка на розвиток мистецької освіти Полтавщини, формування школи.	2	5
4	Учні Олександра Кириловича Тарасенка, Їх мистецька та викладацька діяльність.	2	4

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№	Вид самостійної роботи	Кількість годин	Кількість балів
МОДУЛЬ 1. Історія розвитку мистецької освіти Полтавщини			
1	Роль Полтавського земства у формуванні осередків мистецької освіти.	8	5
2	Полтавське земське ремісниче училище засноване 1878 року.	4	5

3	Миргородська художньо-промислова школа імені М.В.Гоголя 1896 року заснування	10	5
4	Решетилівський ткацький навчально-показовий пункт заснований 1905 році	8	5
МОДУЛЬ 2. Сучасний стан мистецької освіти Полтавщини			
1	Навчальні заклади мистецької освіти що функціонують на Полтавщині	10	5
2	10-річна історія перебування кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва інституту мистецтв ЛНУ імені Шевченка в Полтаві, викладачі та учні.	8	10
3	Ролі художника та викладача, доцента Олександра Кириловича Тарасенка на розвиток мистецької освіти Полтавщини, формування школи.	10	5
4	Учні Олександра Кириловича Тарасенка, Їх мистецька та викладацька діяльність.	8	4

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ
1	Вміти аналізувати і пояснювати історичні, культурологічні, соціокультурні, художньо-естетичні аспекти розвитку світового та українського образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва мистецтва.	Здобувач повинен робити аналіз вивченого матеріалу, орієнтуватися в історичних, культурологічних та естетичних аспектах розвитку українського образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, робити порівняльні характеристики стану образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Полтавщини
2	Вміти трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.	Розглянути, вивчити та вміти трактувати формотворчі засоби образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Полтавщини, основні особливості історичного розвитку, технологічні особливості та сучасні формотворчі процеси, проаналізувати зв'язок соціокультурного розвитку суспільства та образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Вміти знаходити відображення соціокультурних процесів в сучасному образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва та мистецькій освіті .
3	Володіти фаховою термінологією, науково-аналітичним апаратом, проводити аналіз та систематизацію фактологічного матеріалу.	Володіти фаховою термінологією, щоб професійно аналізувати та систематизувати матеріали що досліджує. Здобувач повинен розуміти і володіти основними технологічними процесами що відбуваються в образотворчому та декоративно-прикладному мистецтві та мистецькій освіті

4	Здійснювати пошук інформації стосовно об’єкту дослідження.	Здобувач освіти повинен вміти здійснювати пошук інформації за допомогою цифрових технологій та вміти користуватися бібліотекою та каталогами для пошуку інформації стосовно об’єкту дослідження
5	Застосовувати у мистецькій та дослідницькій діяльності знання естетичних проблем образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, основні принципи розвитку сучасного візуального мистецтва	Знати та застосовувати у дослідницькій діяльності, а саме при написанні доповідей за темами самостійних робіт основні принципи розвитку образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва і мистецької освіти Полтавщини, її напрямки та особливості.

МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

Діяльність здобувача вищої освіти:
- слухання лекцій, із застосуванням комуникативно-інформаційних технологій (презентацій, відео), розповідь, пояснення, бесіда;
- виконання завдань практичної роботи;
- колективні дискусії, навчальні ділові ігри, перегляд навчальних відео-фільмів;
- підготовка презентацій, доповідей;
- індивідуальна науково – дослідницька робота (есе);
- виконання творчих завдань та їх аналіз.

ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі оцінювання навчальних досягнень студента застосовуються:
1. Індивідуальне опитування , залік.
2. Самостійна робота.
3. Презентація результатів виконаних завдань, самоаналіз.

ФОРМИ ПЕРЕВІРКИ ТА КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Контрольні заходи передбачають поточний і семестровий контроль.
Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку засвоєння здобувачами вищої освіти навчальної дисципліни. Однією з форм поточного контролю є модульний контроль.
Семестровий контроль здійснюють у формі заліку відповідно до навчального плану. Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання 60% практичних робіт. Семестрова оцінка у формі заліку є арифметичною сумою балів, отриманих здобувачем вищої освіти впродовж семестру за всі види роботи за навчальною дисципліною.
Залік проводиться у формі презентації, відповідно до обраної теми, у програмі Power Point. Залікова оцінка є арифметичною сумою балів (максимально 100 балів) за практичні роботи, виконані протягом семестру і самостійні роботи у формі доповіді/есе.
Для переведення семестрової оцінки за освітнім компонентом в оцінку за національною шкалою («незадовільно», «задовільно», «добре», «відмінно» в разі екзамену або

«зараховано», «не зараховано» в разі заліку) використовують шкалу, що зазначено в пункті 3.8 Положення про організацію освітнього процесу в ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	**A**	відмінно	зараховано
83 – 89	**B**	добре	
75 – 82	**C**		
63 – 74	**D**	задовільно	
50 – 62	**E**		
21 – 49	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 20	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

СТОРІНКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ НА MOODLE

http://do.luguniv.edu.ua/

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білоскурський О. М. Мистецтво України: Енциклопедія / О. М Білоскурський. — К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1995. — Т. 1: Українська енциклопедія — С.206.

2. Горняткевич Д. Українські мистці в автобіографіях / Д. Горняткевич — Лондон, 1956.— Кн. 6/30. — С. 698–699.

3. Пчілка О. Непевна путь Миргородської школи / Олена Пчілка — К.: Рідний край, 1910–1911. — Вид-во 3. — С. 15–16.

4. Сластьон О. Художньо-промислові керамічні школи і майстерні для допомоги кустарям / Опанас Сластьон. — Полтава: Рідне слово, 1919. — № 25.— С. 4.

5. Ханко В.Полтавщина: план мистецтва, діячі./ Віталій Ханко. – Полтава.: Осередки Полтавського мистецтва, 2000. С. 290 – 299.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Сластьон О. Українські керамічні вироби в Австрії, на Віденській кустарній виставці й наша допомога кустарництву / О. Сластьон — К.: Рідний край, 1911. — С. 15.

2. Українська культура/ Лекції за редакцією Дмитра Антоновича. — К.: Либідь, 1993. — С. 401. 4. Український орнамент / Рада. — К., 1906. — С. 3.

3. Ханко В. Художньо-промисловий інститут у Миргороді: Архівний збірник до 80-річчя Державного архіву Полтавської області: Матеріали наукової конференції / Віталій Ханко. – Полтава, 1998. — С. 131–146. Художньо-керамічний технікум на Полтавщині / —К.: Глобус, 1924. — С. 14

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

2. Національний архів українського гончарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://opishne-museum.gov.ua/departaments/naczionalnyj-arhiv-ukrayinskogo-gon/

3. Пам’ять і відтворення: 10 дивовижних фактів, які ви повинні знати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uamodna.com/articles/pam-yatj-i-vidtvorennya-10dyvovyzhnyh-faktiv-yaki-vy- povynni-znaty/ – Заголовок з екрану.

4. Про спогади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mizin.poltava.ua/dumky/pro-spogady.html – Заголовок з екрану.

5. Психологічні цікаві факти, про які знають далеко не всі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cikavo.net/psixologichni-cikavi-fakti-pro-yaki-znayut-daleko-ne-vsi/ – Заголовок з екрану.

Висновки за розділом 3

У третьому розділі магістерського дослідження згідно завдань проаналізовано педагогічний досвід вивчення історії розвитку мистецької освіти зі студентами мистецьких спеціальностей України, для цього взяті для порівняння освітні програми та навчальні плани спеціальностей 023 Образотворче мистецтво. декоративне мистецтво, реставрація та 014 Середня освіта (образотворче мистецтво) у таких навчальних закладах:

- Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка;
- Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
- Криворізький державний педагогічний університет;

- Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;
- Львівської національної академії мистецтв.

Та виявлено, що немає освітніх компонентів, які б розкривали історії розвитку мистецької освіти, та історії самих закладів вищої освіти, хоча багато з них мають більше сто років свого існування. Тому ми наполягаємо на тому, що повинен бути освітній компонент який би знайомив здобувачів вищої освіти з історією формування осередків мистецької освіти як регіонів де знаходиться заклад, так і України у загалом. Ми звернули увагу на те, що питання історії мистецької освіти також не вивчають на педагогічних спеціальностях з художнім спрямуванням, як Середня освіта (образотворче мистецтво).

Запропоновано ввести вибіркову дисципліну «Розвиток мистецької освіти Полтавщини» обсягом 3 кредити (90 годин) для бакалаврського рівня навчання. Вона покликана ознайомити студентів з історією розвитку та сучасним станом мистецької освіти Полтавщини, розглянути основні осередки мистецької освіти України і визначити роль Полтави в цьому контексті.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Роль Олександра Кириловича Тарасенка в розвитку мистецької освіти Полтавщини значна і беззаперечна. Він став співзасновником і завідувачем першої кафедри образотворчого мистецтва у Полтаві, яка готувала саме фахівців-художників – тобто був у витоків вищої художньої освіти в нашому місті. Таким чином, на мапі України з'явився новий повноцінний осередок художньої освіти, який встав в ряд з такими знаними школами, як Київська, Харківська, Львівська, Одеська та Закарпатська.

Особистість Олександра Тарасенка формувалася під впливом його родини, зокрема Петра Григоренка, а також викладачів. Значну роль у професійному становлені відіграла Харківська школа, конкретно Харківський художньо-промисловий інститут, який заклав потужний академічний компонент в подальшій викладацькій діяльності художника. Педагогічну практику він розпочав 1985 року в Полтавському інженерно-будівельному інституті, де з 1994 року розпочалася підготовка до створення повноцінної кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. Олександр Тарасенко став її першим завідувачем. Він підбирав контингент викладачів, орієнтуючись в першу чергу на професійний рівень художників-практиків задля максимальної якості практичних навичок, які вони мали передавати студентам.

В роботі розкрито передумови і причини появи кафедри, роль Олександра Кириловича у формуванні її стратегії і розвитку. Наведені приклади діяльності кафедри, зокрема тематику і напрями дипломних робіт, що дає змогу зробити узагальнене формулювання поняття «полтавська школа образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва». Цей термін потребує ще уточнення, але він має право на існування, оскільки діяльність самого Тарасенка та педагогічного колективу має всі ознаки академічної школи, в тому числі спадковість і продовження учнями саме педагогічної складової діяльності в тому ж регіоні, зокрема в місті Полтава.

Це дослідження піднімає і принципові питання організації навчального процесу кафедри, структурування напрямів і дисциплін. У додатках наведені ключові принципи педагогічної діяльності Олександра Тарасенка, метою яких було створення високопрофесійного навчального процесу і, при цьому, забезпечення дружньої атмосфери зі збереженням особистої свободи та особливою увагою до почуття гідності студентів. Конкурентоздатність здобувача освіти забезпечувалася обов'язковою академічною програмою з акцентом на конструктивний анатомічний рисунок та великою кількість завдань з пленерного живопису. Протягом всіх курсів студенти створювали абстрактні декоративні композиції, з метою тренування образного мислення і формування практичних навичок роботи з матеріалами. В той же час студенти мали повну свободу вибору теми дипломних і творчих робіт, вибору матеріалу і техніки, що давало змогу здібних максимально розкрити свої таланти і втілити сміливі ідеї.

Незважаючи на вимушену зміну місця роботи у 2015 році, Олександр Тарасенко зумів фактично наново утворити кафедру з колишніх викладачів попереднього вишу на базі евакуйованого до Полтави Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Завдяки його зусиллям і контактам вдалося отримати приміщення в історичній будівлі в центрі міста, де студенти могли працювати в достатньо комфортних умовах і активно взаємодіяти з міською спільнотою через різноманітні публічні мистецькі заходи. Також, він суттєво допоміг підняти рівень творчих робіт на кафедрі образотворчого мистецтва в Полтавському педагогічному університеті ім. В. Г. Короленка. На жаль, загибель в березні 2022 р. обірвала його творчу та організаторську діяльність.

Цим дослідженням також розпочато статистичну роботу по збору інформації щодо мистецької спадщини Олександра Кириловича Тарасенка з метою подальшої каталогізації. Встановлено, що він створював графічні роботи для різних державних установ, в тому числі Полтавської гравіметричної обсерваторії, про що широко не було відомо до цього часу.

Цей факт дає підстави вважати, що остаточну оцінку кількості робіт і їх місцезнаходження ставити ще зарано. Так само потребує опису і уточнення робота Олександра Тарасенка в сфері сакрального живопису, яку він здійснював з 2015 року і яка теж не є широко відомою.

Якщо ж узагальнити – слід відмітити, що в першу чергу, Олександр Тарасенко це надзвичайно талановитий організатор і педагог. Цією діяльністю він майже повністю виключив зі свого життя творчі проєкти. Головним проєктом його життя була кафедра. Яке значення це мало для Полтави ми ще не можемо оцінити в повній мірі. Тільки поступово приходить усвідомлення, наскільки велику роль відіграла поява кафедри, її функціонування і особистість, яка була на її чолі у культурному ландшафті Полтави початку XXI ст. Скільки художніх творів, соціально-мистецьких проєтів, культурних ініціатив з'явилося завдяки цьому явищу, як кафедра образотворчого мистецтва у Полтаві. Яке значення це мало для внутрішньо-переміщених осіб внаслідок Російсько-Української війни організація роботи кафедри образотворчого мистецтва та професійної майстерності ЛНУ імені Тараса Шевченка.

З метою осягнення цих процесів, нами запропоновано ввести курс вибіркової дисципліни «Розвиток мистецької освіти Полтавщини», яка дасть змогу студентам глибше поринути в освітній контекст України, Полтавщини і зокрема самої Полтави.

Олександр Кирилович Тарасенко – це людина, яка змогла об'єднати навколо найкращих творців, щоб вони передали свої знання і вміння молодим. Молодь – випускники кафедри продовжують це робити зараз спільно зі своїми вчителями. Це один з найбільш цінних прикладів розвитку громадянського відповідального суспільства. Цей процес має бути сталим – тоді можна буде сказати, що це є найкращим вшануванням пам'яті видатної Людини.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Компас. Посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді Редакція 2012 року — повністю переглянута та доповнена. Автори: Патриція Брандер, Лор де Вітте, Націла Гані, Руї Гомес, Еллі Кін, Анастасія Нікітіна, Юстина Пінкевічюте. Під редакцією: Патриції Брандер, Еллі Кін, Віри Юхаж, Аннетт Шнайдер. URL: http://humra.org/wpcontent/uploads/2016/03/compass_UA.pdf (Дата звернення 11.05.2024)
2. Словник української мови. URL: https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BE%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%BA. (Дата звернення 25.04.2024)
3. Турбар Тетяна Володимирівна. Лекція 7. Психологія особистості та діяльності викладача ЗВО URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1018139/mod_resource/content/0/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%207.pdf (Дата звернення 12.05.2024)
4. Р. Шмагало, Г. покотило, П. Ляшкевич, І. Гнатишин, т. Бей. Мистецька освіта й Мистецтво в культуротворчому процесі України XX – XXI століть: Навчально-методичний посібник. Львів: ЛНАМ, Тернопіль: “Мандрівець”. 2012. 288 с.
5. Харківський художній інститут. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%8F_%D0%B4%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D1%83_%D1%82%D0%B0_%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2 (Дата звернення 15.05.2024)
6. Українська ідентичність писана світлом. Полтавщина другої половини XIX-початку XX століття [Текст, фото] : Частина друга / авт.-уклад. Є.М. Аничин. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2021. 348 с., С. 206-213.
7. Ароян А. Витоки художньої освіти в Полтаві. *VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формула творчості: теорія і методика мистецької освіти»*, ДЗ ЛНУ ім. Т. Шевченка, 26 квітня 2023 р., м. Полтава. С.160-163.

8. Вечерський В.В. Полтавський Хрестовоздвиженський монастир. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Poltavskyj_monastyr (дата звернення 19.01.2025)
9. Глина в українській культурі. Серія «Історія полтавської фотографії» [Текст, фото] / Аничин Є. М., Ароян А. С., Гуржій І. А. Полтава: ПП «Видавництво-Автограф», 2024. 164 с., іл.
10. Ханко В. Плин мистецького життя. Полтава-Харків: Видавець Олександр Савчук, 2022. 132 с.
11. Спілка полудень віку. ПООНСХУ 50 років: альбом / упоряд.: О. А. Білоуська, Ю. О. Самойленко; передм. О. А. Білоуська. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2022. 260 с.
12. Єршова, Л. Мистецька освіта Волині XIX – початку XX століття. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*. 2016. №11. С. 82-95.
13. Болюх М. Матеріали інтерв'ю. 21.12.2024 р.
14. Тарасенко О. Наше надійне майбуття. *ОбраZ-М*. 2014. № 2. С. 134–135.
15. Келим-Золотайко С. Кадетаріум: неформальні та формальні шляхи. *Українська культура. Міністерство культури України. Національне газетно-журнальне видавництво*. 2014. № 6 (1026). С. 42–47.
16. Гончаренко С. Наукові школи в педагогіці. 2015. Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/106785/1/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%86%D1%96.pdf (Дата звернення 15.09.2024)
17. Що таке мистецтво? Вікіпедія. URL: https://ukrayinska.libretexts.org/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%96_%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8/%D0%9C%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0%3A_%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F_%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2_(Boundless)/01%3A_%D0%9C%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%82%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%BE_%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE/1.01%3A_%D0%A9%D0%BE_%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%B5_%D0%BC%D0%B8%D

1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE%3F (Дата звернення 10.08.2024)
18. Гарнага А. Мистецтво та його види. Методичний матеріал. [Електронний ресурс] URL: https://naurok.com.ua/metodichniy-material-mistectvo-ta-yogo-vidi-206554.html (Дата звернення 20.09.2024)
19. Гончаренко С. Наукові школи в педагогіці. 2015. Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/106785/1/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%86%D1%96.pdf (Дата звернення 15.10.2024)
20. Ароян Н. Матеріали інтерв'ю. 18.01.2025 р.
21. Губар В. Матеріали інтерв'ю. 10.12.2024 р.
22. Зозуля Д. СПІЛКА частина 2 Буття. *Youtube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=DFsfJql_Xuw&t=1769s (дата звернення 10.01.2025)
23. Чорнощоков А.. Художня виставка. Каталог творів викладачів, випускників та студентів кафедри образотворчого мистецтва ПНПУ ім. В. Короленка. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2021. 72 с.
24. Вітаємо Олександра Левадного!. *Полтавський художній музей (галерея мистецтв) імені Миколи Ярошенка.* URL: https://www.gallery.pl.ua/vitayemo-oleksandra-levadnogo.html (дата звернення: 12.12.2024)
25. Левадний О. «Джерело духовності», «Коло» як дві складові мистецького проекту «Арт-текстиль». *ВІСНИК Львівської національної академії мистецтв*. 2017. № 31. С. 322-335.
26. Матвієнко Г. І. Волик Павло Іванович. *Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]* / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. 2006. URL: https://esu.com.ua/article-27538 (дата звернення 10.01.2024)
27. Ханко В. М. Білоус Володимир Іванович. *Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]* / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. 2003. URL: https://esu.com.ua/article-40877 (дата звернення 10.01.2024)
28. Ханко В. М. Віцько Іван Михайлович *Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]* / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних

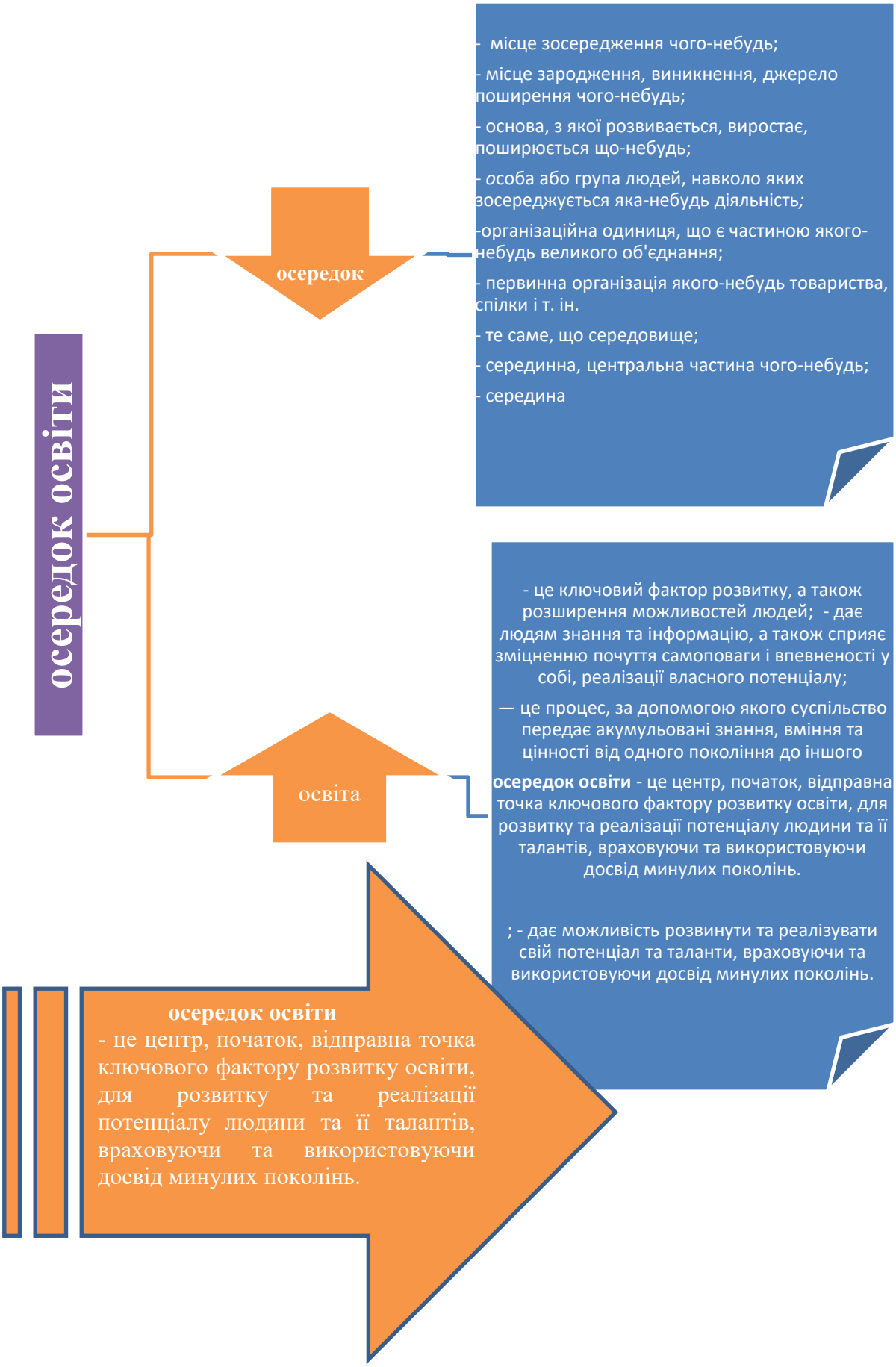
досліджень НАН України. 2005. URL: https://esu.com.ua/article-35043 (Дата звернення 10.01.2024)
29. Орлова О. Пейзаж і нюанс від Олександра Тарасенка. *Рідний край.* 2019. № 1 (40). С. 136-139
30. Ханко В. М. Тарасенко Олександр Кирилович. Полтавіка. Полтавська енциклопедія. Том 9: Образотворче і декоративне мистецтво, кн. 2: М-Я. / голов. ред. О. А. Білоусько. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. С. 528
31. Коля Янн. Вернадський / Тарасенко. *Vimeo*. URL: https://vimeo.com/159767057 (дата звернення 10.01.2024)
32. Щорічну премію імені Миколи Ярошенка вручено. *Полтавський художній музей (галерея мистецтв) імені Миколи Ярошенка.* URL: https://www.gallery.pl.ua/shhorichnu-premiyu-imeni-mikoli-yaroshenko-vrucheno.html (дата звернення: 12.12.2024)
33. Дігтяр Н., Саєнко Т. Педагогічна спадщина художника Олександра Тарасенка. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Т. 1. №80. С. 106-110.
34. Кульчинський М. У нашій хаті Радянського Союзу не було... Спогади [Текст] Микола Кульчинський ; Полтав. обл. об-ня Всеукр. т-ва «Просвіта» ім. Тараса Шевченка. Полтава, 2023. 399 с.
35. Помінова О. Олександр Тарасенко – талановитий художник, викладач, патріот України. *ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ: Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. Збірник наукових статей.* 2023. В. 19. С. 263-270
36. Тарасенко О. Навчальний потенціал пленерної практики з живопису у фаховій підготовці студентів мистецьких ВНЗ. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка.* 2017. №2 (307) ч. 2. С. 98-103
37. Коршунов Д. Матеріали інтерв'ю. 20.12.2024 р.
38. Полтавський офіс УІНП. Пам'ятаємо: Олександр Тарасенко — полтавський художник і викладач, Герой російсько-української війни. Полтавщина. URL: https://poltava.to/project/7291/ (дата звернення: 10.12.2024)
39. Історія коледжу. *Миргородський фаховий коледж імені Миколи Гоголя Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».* URL: https://mfk.pl.ua/istoriya-koledzhu (дата звернення: 01.12.2024)
40. Презентація персональної виставки. *Управління культури Департаменту культури, молоді та сім'ї Полтавської міської ради.* URL: https://old.kultura-poltava.gov.ua/novyny/prezentatsiya-personalnoi-vistavki/ (дата звернення: 12.12.2024)

41. Гуржій І. Матеріали інтерв'ю. 27.12.2024
42. Навчальний план. Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. URL: https://cusu.edu.ua/ua/ (Дата звернення: 26.12.2024)
43. Навчальний план. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. URL: https://pnu.edu.ua/ (Дата звернення: 26.12.2024)
44. Навчальний план. Криворізький державний педагогічний університет. URL: https://kdpu.edu.ua/ (Дата звернення: 26.12.2024)
45. Навчальний план. Черкаський національний університет імені богдана Хмельницького. URL: https://cdu.edu.ua/ (Дата звернення: 26.12.2024)
46. Навчальний план. Львівська національна академія мистецтв. URL: https://lnam.edu.ua/uk/home.html (Дата звернення: 26.12.2024)
47. Бабченко О. Викладвння художньої педагогіки в педагогічному вузі. Мистецтво та освіта. 2002. № 3. С 54-55.
48. Бєлкіна Е. Міропольська Н. Українці у світовому мистецтві. Мистецтво та освіта. 2004. №4. С40-42.
49. Криволапов М.О. Про мистецтво та художню практику України ХХст. К. А+С, 2006. – 268с.
50. Попова Г. Українське мистецтво ХХ століття. Мистецька освіта. 2002. №3. С. 47-49.
51. Словник української мови: в 11 томах. — Том 10, 1979.

ДОДАТКИ

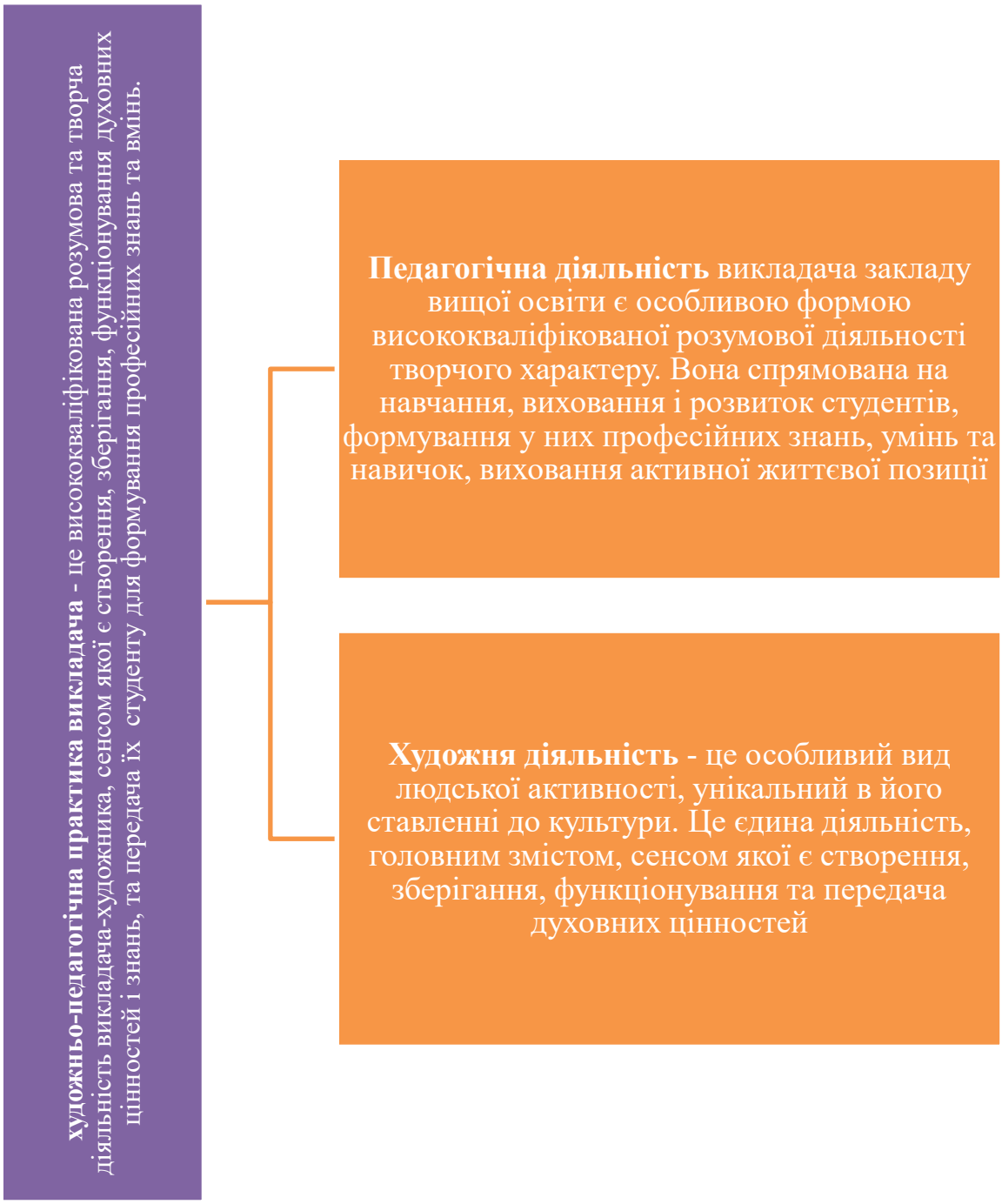
Додаток А 1

Формулювання поняття «осередок освіти»



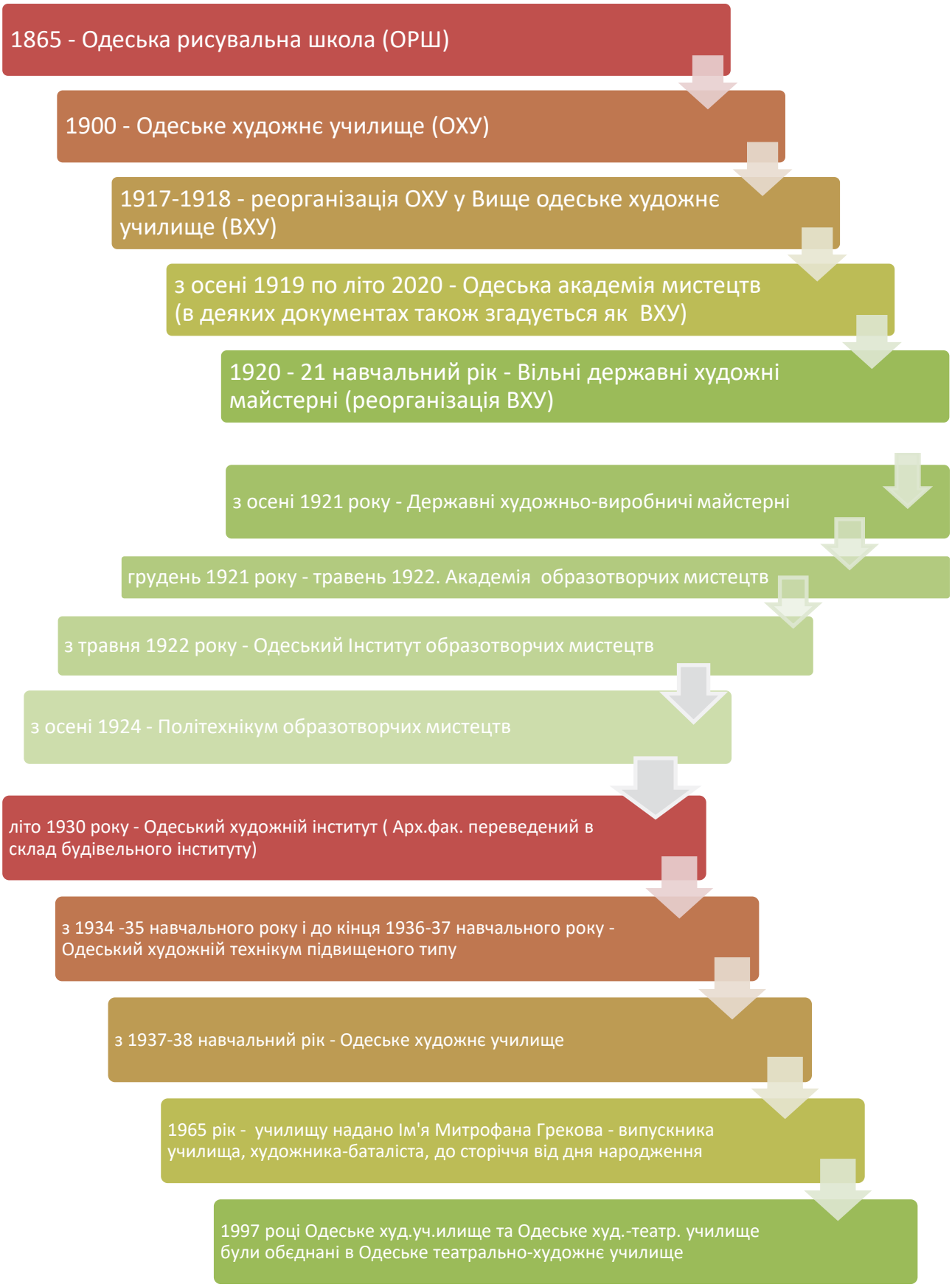
Додаток А 2

Формулювання поняття «художньо-педагогічна практика викладача»



Додаток А 3

Історія Одеського художнього фахового коледжу імені Митрофана Грекова



Додаток А4

Фото 1.1.1.Викладачі та учні Одеської рисувальної школи 1880-ті роки. Із зібрання. С.З. Лущика



Фото 1.1.2. До 50-річчя Одеського художнього училища. 1915. Фото із колекції А.А. Дроздовского



Додаток А4

Історія Львівської національної академії мистецтв



Додаток А5

Формування мистецької освіти Харкова



Додаток А6

Історія створення Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури



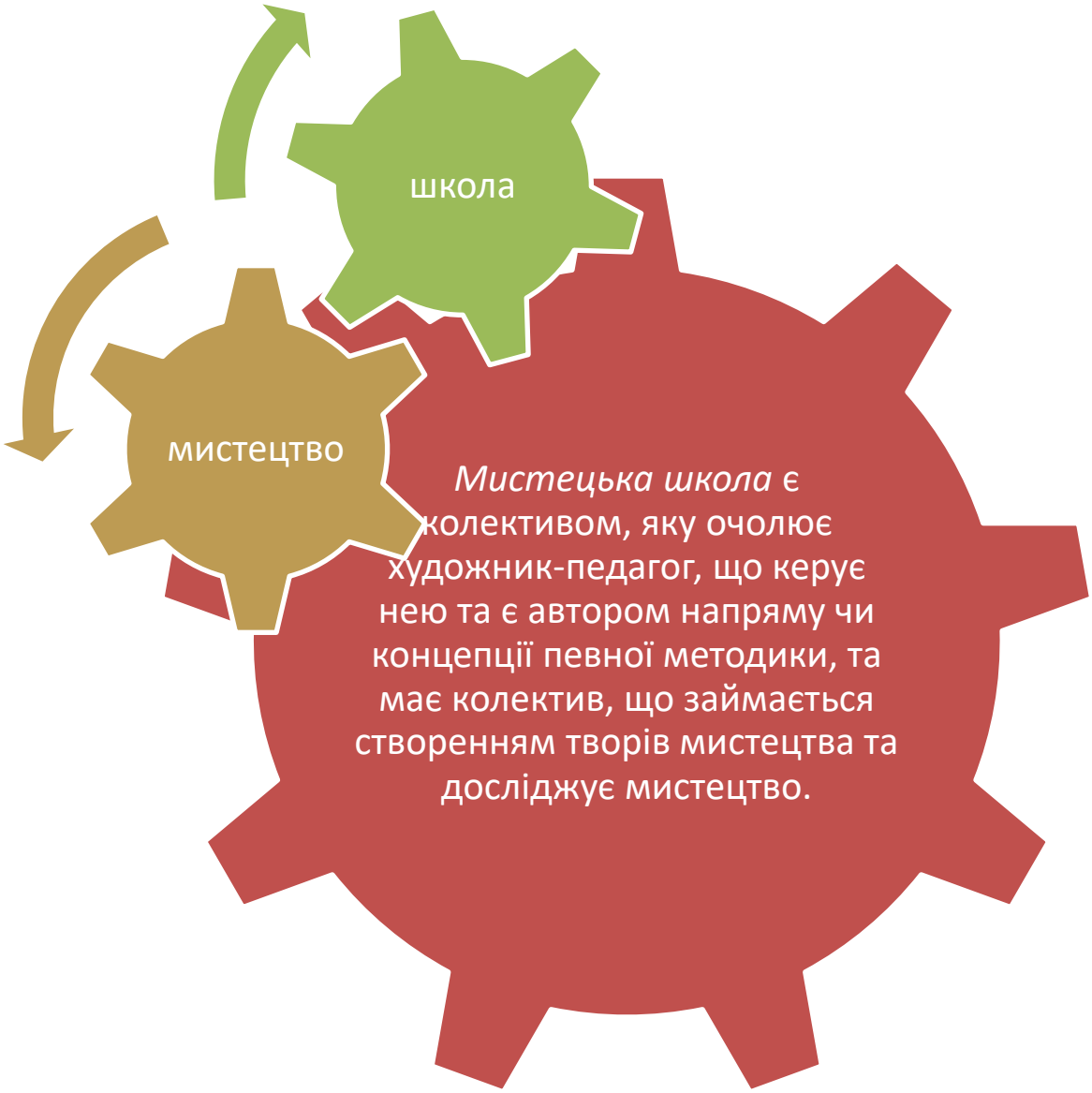
Додаток Б 1

Формування поняття «школа»



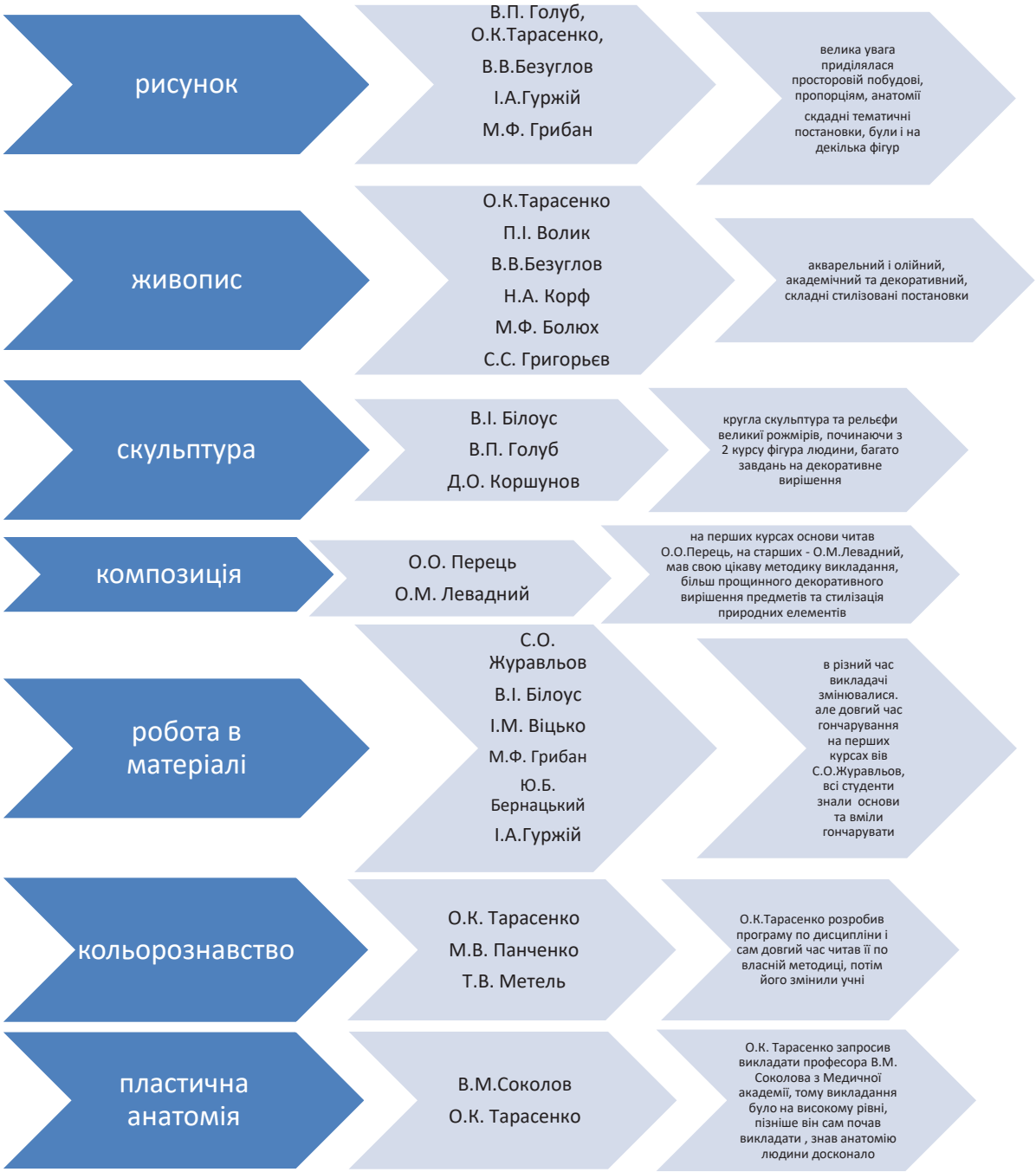
Додаток Б 3

Формування поняття «мистецька школа»



Додаток Б 4

Особливості викладання освітніх компонентів на кафедрі яку очолював Олександр Кирилович Тарасенко 1994-2014рр.



Додаток В 1

Життєвий шлях Тарасенка Олександра Кириловича



Додаток В 2

Формування творчої особистості Тарасенка Олександра Кириловича



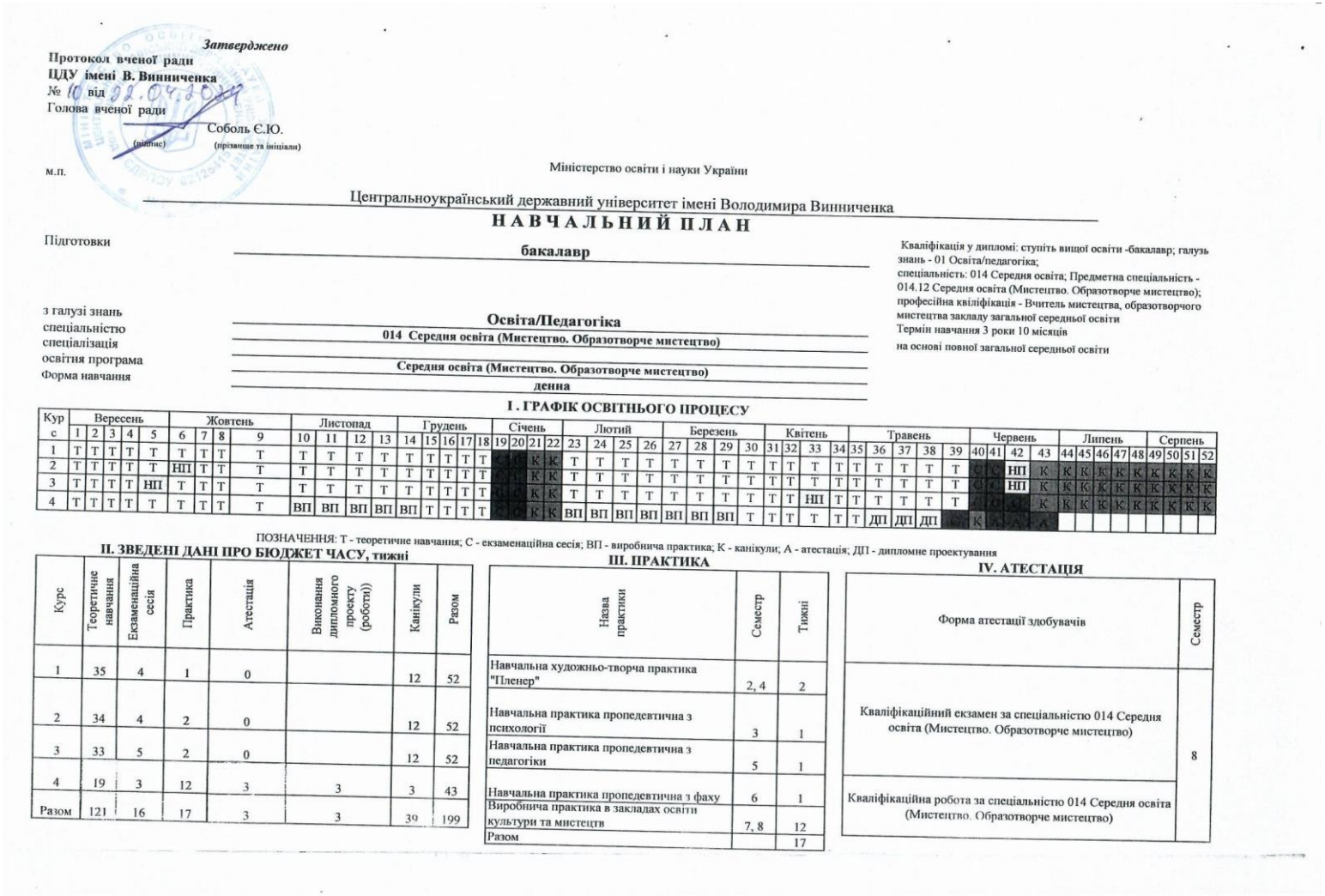
Додаток В 3

Основні принципи та методи викладання Тарасенка Олександра Кириловича



Додаток Д 1

Навчальні плани з освітніх програм Середня освіта (образотворче мистецтво) для аналізу стану вивчення історії мистецької освіти України чи регіонів де знаходяться вищі заклади освіти



Затверджено
Протокол вченої ради
ЦДУ імені В. Винниченка
№ 10 від 22.04.2021
Голова вченої ради
Соболь Є.Ю.
(підпис) (прізвище та ініціали)
м.п.

Міністерство освіти і науки України

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Підготовки: **бакалавр**

з галузі знань: **Освіта/Педагогіка**
спеціальністю: **014 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво)**
спеціалізація:
освітня програма: **Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво)**
Форма навчання: **денна**

Кваліфікація у дипломі: ступіть вищої освіти -бакалавр; галузь знань - 01 Освіта/педагогіка;
спеціальність: 014 Середня освіта; Предметна спеціальність - 014.12 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво);
професійна кваліфікація - Вчитель мистецтва, образотворчого мистецтва закладу загальної середньої освіти
Термін навчання 3 роки 10 місяців
на основі повної загальної середньої освіти

І. ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Кур	Вересень					Жовтень				Листопад				Грудень				Січень				Лютий				Березень				Квітень				Травень				Червень				Липень				Серпень			
с	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
1	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т			К	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	С	НП	К	К	К	К	К	К	К	К	К
2	Т	Т	Т	Т	Т	НП	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т			К	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	С	НП	К	К	К	К	К	К	К	К	К
3	Т	Т	Т	Т	НП	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т			К	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	С	НП	К	К	К	К	К	К	К	К	К
4	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	ВП	ВП	ВП	ВП	ВП	Т	Т	Т	Т			К	К	ВП	ВП	ВП	ВП	ВП	ВП	ВП	Т	Т	Т	Т	Т	Т	ДП	ДП	ДП		К			А									

ПОЗНАЧЕННЯ: Т - теоретичне навчання; С - екзаменаційна сесія; ВП - виробнича практика; К - канікули; А - атестація; ДП - дипломне проектування

ІІ. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПРО БЮДЖЕТ ЧАСУ, тижні

Курс	Теоретичне навчання	Екзаменаційна сесія	Практика	Атестація	Виконання дипломного проекту (роботи))	Канікули	Разом
1	35	4	1	0		12	52
2	34	4	2	0		12	52
3	33	5	2	0		12	52
4	19	3	12	3	3	3	43
Разом	121	16	17	3	3	39	199

ІІІ. ПРАКТИКА

Назва практики	Семестр	Тижні
Навчальна художньо-творча практика "Пленер"	2, 4	2
Навчальна практика пропедевтична з психології	3	1
Навчальна практика пропедевтична з педагогіки	5	1
Навчальна практика пропедевтична з фаху	6	1
Виробнича практика в закладах освіти культури та мистецтв	7, 8	12
Разом		17

ІV. АТЕСТАЦІЯ

Форма атестації здобувачів	Семестр
Кваліфікаційний екзамен за спеціальністю 014 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво)	8
Кваліфікаційна робота за спеціальністю 014 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво)	

№ п/п	Шифр за ОПП	НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами				Кількість кредитів ECTS	Кількість годин						Самостійна робота	Розподіл годин на тиждень за курсами і семестрами							
			Екзамени	Заліки	Курсові			Загальний обсяг	Аудиторних						I курс		II курс		III курс		IV курс	
					проекти	роботи			Всього	у тому числі:					Семестри							
										лекції	лабораторні	практичні	індив. ід.		1	2	3	4	5	6	7	8
															Кількість тижнів в семестрі							
															18	17	17	17	17	16	13	6
1. Обов'язкові освітні компоненти																						
1.1 Цикл загальної підготовки																						
1	ОК-ЗП1	Українська мова за професійним спрямуванням	2				4	120	52	8		44		68	1	2						
2	ОК-ЗП2	Історія і культура України	1	2			4	120	52	32		20		68	2	1						
3	ОК-ЗП3	Філософія	3				3	90	36	20		16		54			2					
4	ОК-ЗП4	Англійська мова		2			3	90	36			36		54	1	1						
5	ОК-ЗП5	Інформаційно-комунікаційні технології		1			3	90	36	4	32			54	2							
6	ОК-ЗП6	Права людини та громадянське суспільство в Україні		1			3	90	36	20		16		54	2							
7	ОК-ЗП7	Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі		7			3	90	36	20		16		54							3	
8	ОК-ЗП8	Фізичне виховання		2			4	120	60			60		60	2	2						
		Всього	**3**	**6**			**27**	**810**	**344**	**104**	**32**	**208**	**0**	**466**	**10**	**6**	**2**	**0**	**0**	**0**	**3**	**0**
1.2 Цикл професійної підготовки																						
1.2.1 Дисципліни професійної підготовки																						
1	ОК-ПП9	Психологія	2	1			4,5	135	70	40		30		65	2	2						
2	ОК-ПП10	Педагогіка та інклюзивна освіта	3,4	5			10	300	140	74		66		160			3	3	2			
3	ОК-ПП11	Вікова фізіологія та здоров'я дітей і підлітків		1			3	90	34	18		16		56	2							
4	ОК-ПП12	Англійська мова за професійним спрямуванням	8	4,6			7,5	225	112			112		113			1	1	1	1	2	4
5	ОК-ПП13	Методика викладання образотворчого мистецтва	7	4,5,6			7	210	96	20		76		114				1	2	2	1	
6	ОК-ПП14	Рисунок	1,3,5,6,7	2,4			25	750	326	8	318			424	3	3	4	3	3	3	1	
7	ОК-ПП15	Живопис	1,3,5,6,7	2,4			25	750	326	8	318			424	3	3	4	3	3	3	1	
8	ОК-ПП16	Декоративно-прикладне мистецтво	4,6,7	3,5			8	240	118	14	104			122			2	2	1	1	1	
9	ОК-ПП17	Композиція	4	1,3			4,5	135	66	8	58			69	2	2						
10	ОК-ПП18	Основи перспективи	1				3	90	34	12	22			56	1	1						
11	ОК-ПП19	Основи образотворчої грамоти та кольорознавства	2				3	90	32	2	30			58		2						
12	ОК-ПП20	Комп'ютерна графіка/Computer Graphics(англійською мовою)	2				3	90	32	2	30			58		2						
13	ОК-ПП21	Основи наукових досліджень		5			3	90	32	10		22		58					2			
14	ОК-ПП22	Історія образотворчого мистецтва	5	7			3	90	39	24		15		51					1	1	1	
15	ОК-ПП23	Сучасні техніки та технології образотворчого мистецтва		7,8			3,5	105	42			42		63							2	2
16	ОК-ПП24	Цифрові засоби образотворчого мистецтва/Digital means of fine art (англійською мовою)		7,8			3	90	30			30		60							1	3
		Всього	**22**	**22**			**116**	**3480**	**1529**	**240**	**880**	**409**		**1951**	**13**	**15**	**14**	**13**	**15**	**11**	**10**	**9**
1.2.2 Курсові роботи																						
1	ОК-КР25	Курсова робота з фаху		6			1,5	45						45						X		
		Всього		**1**			**1,5**	**45**						**45**								
1.2.3 Практична підготовка																						
1	ОК-ПП26	Виробнича практика в закладах освіти культури та мистецтв		7,8			18	540						540							X	x
2	ОК-ПП27	Навчальна практика пропедевтична з психології		3			1,5	45						45			X					
3	ОК-ПП28	Навчальна практика пропедевтична з педагогіки		5			1,5	45						45					X			
4	ОК-ПП29	Навчальна практика пропедевтична з фаху		6			1,5	45						45						X		
5	ОК-ПП30	Навчальна художньо-творча практика "Пленер"		3,5			4	120						120			X		X			
		Всього		**7**			**26,5**	**795**						**795**								
1.2.4 Кваліфікаційна робота																						
6	ОК-ПП31	Написання дипломної (кваліфікаційної) роботи					4,5	135						135								x
		Всього					**4,5**	**135**						**135**								
2. Вибіркові освітні компоненти*																						
1	ВК1	Дисципліна з каталогу		3			12	360	136					224			8					
2	ВК2	Дисципліна з каталогу		4			12	360	136					224				8				
3	ВК3	Дисципліна з каталогу		5			12	360	136					224					8			

4	ВК4	Дисципліна з каталогу		6			12	360	136					224						8		
5	ВК5	Дисципліна з каталогу		7			6	180	68					112							6	
6	ВК6	Дисципліна з каталогу		8			6	180	68					112								8
Всього							**60**	**1800**	**680**					**1120**			**8**	**8**	**8**	**8**	**6**	**8**
Атестація																						
1	А1	Захист кваліфікаційної роботи					1,5	45						45								
2	А2	Підготовка та складання кваліфікаційного екзамену за спеціальністю 014 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво) **					3	90						90								
Всього																						
Разом теоретичної підготовки:							213,5	6405	2553	344***	912***	617***		3717	23	21	24	21	23	19	19	17
Разом практичної підготовки:							26,5	795						795								
РАЗОМ теоретичної і практичної підготовки годин/кридитів							240	7200	2553	344***	912***	617***		4647	30	30	30	30	30	30	30	30
нормативна частина							153,5	4605	1873	344	912	617		2732	23	21	16	13	15	11	13	9
вибіркова частина							60	1800	680					1120			8	8	8	8	6	8
Загальна кількість год. х тижд.															23	21	16	13	15	11	13	9
Кількість екзаменів			**25**												4	4	4	2	3	3	4	1
Кількість заліків* **				36											5	6	3	4	6	4	5	3
Кількість курсових проектів																						
Кількість курсових робіт																				1		

*** Студент обирає дисциплін/блоку дисциплін із каталогу, затвердженому вченою радою університету: 20% освітніх компонентів - із каталогу 1 -каталогу циклу загальної підготовки, спрямовані на розвиток загальних компетентностей і soft skills; 80% - із каталогу 2 - каталогу циклу професійної підготовки, спрямовані на розвиток фахових компетентностей; (протокол № 4 засідання вченої ради університету від 11.12.2023); ** підготовка до кваліфікаційного екзамену за потреби включає оглядові лекції за компонентами ОП відповідно до програмних результатів навчання; *** всі вибіркових компоненти.**

Ухвалено вченою радою факультету педагогіки, психології та мистецтв протокол № 4 від 22.03.2024

Декан факультету _____ Галета Я.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри _____ Стрітьєвич Т.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми _____ Стрітьєвич Т.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Затверджую
Ректор
Ігор ЦЕПЕНДА
(підпис) (прізвище та ініціали)
"29" 06 2023 року
Затверджено Вченою радою університету, протокол № 06 від "27" 06 2023 року

Кваліфікація **бакалавр середньої освіти (Образотворче мистецтво), вчитель закладу загальної середньої освіти**

Строк навчання **3 роки 10 місяців**

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Підготовки **бакалавра** з галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** на основі **повна загальна середня освіта**

Освітньо-професійна програма **Середня освіта (образотворче мистецтво)**

за спеціальністю **014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)**

спеціалізацією **014.12 Образотворче мистецтво**

Форма навчання **денна**

І. Графік навчального процесу

Курси	Вересень				Жовтень				Листопад				Грудень				Січень				Лютий				Березень				Квітень				Травень				Червень				Липень				Серпень			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
1	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	КС	К	К	С	С	С	К	НГ	НГ	Т	Т	Т	Т	Т	КС	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	КС	Т	Т	С	С	К	К	К	К	К	К	К	К	К
2	Т	НГ	НГ	НГ	НГ	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	КС	К	К	С	С	С	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	КС	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	КС	Т	Т	С	С	К	К	К	К	К	К	К	К	К
3	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	КС	К	К	С	С	С	К	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	ВП	ВП	ВП	ВП	ВП	Т	Т	Т	КС	Т	Т	С	С	К	К	К	К	К	К	К	К	К
4	Т	Т	Т	Т	КВ	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	КВ	Т	Т	К	К	С	С	С	К	ВП	ВП	ВП	ВП	ВП	ВП	Т	Т	Т	Т	Т	Т	КВ	КВ	Т	Т	Т	С	С	А	А								

ПОЗНАЧЕННЯ: Т - Теоретичне навчання; КС - Контроль за самост. роботою; К - Канікули; С - Екзаменаційна сесія; ВП - Виробнича практика; НП - Навчальна практика; А - Атестація; КВ - Кваліфікаційна робота;

ІІ. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПРО БЮДЖЕТ ЧАСУ, тижні

Курс	Теоретичне навчання	Контроль за самост. роботою	Канікули	Екзаменаційні сесія	Виробнича практика	Навчальна практика	Атестація	Кваліфікаційна робота	Всього
1	29	3	13	5		2			52
2	27	3	13	5		4			52
3	28	2	13	5	4				52
4	23		3	5	6		2	4	43
Разом	107	8	42	20	10	6	2	4	199

ІІІ. ПРАКТИКА

Назва практики	Семестр	Тижні
Навчальна		6
Навчальна практика (музейна)	2	2
Навчальна практика (пленерно-етнографічна)	3	4
Виробнича		14
Виробнича (педагогічна) практика в закладах позашкільної освіти	6	4
Виробнича (переддипломна) практика	7	2
Виробнича (переддипломна) практика	8	2
Виробнича (педагогічна) практика в закладах загальної середньої освіти	8	6

ІV. ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ

Назва навчальної дисципліни	Форма державної атестації (екзамен, дипломний проект (робота))	Семестр
Атестація (комплексний кваліфікаційний екзамен)	комплексний кваліфікаційний екзамен (історія образотворчого мистецтва; методика викладання мистецьких дисциплін; аналіз та захист творчої роботи)	8

V. План навчального процесу

№ з/п	НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами				Кількість кредитів ECTS	Кількість годин								Розподіл аудиторних годин на тиждень за курсами і семестрами							
				Курсові				Аудиторних							I курс		II курс		III курс		IV курс	
									у тому числі						Семестри							
		Екзамени	Заліки	проекти	роботи		Загальний обсяг	Всього	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Індивідуальні	Самостійна робота	1	2	3	4	5	6	7	8
															Кількість тижнів в семестрі							
															15	14	11	16	15	13	14	9
1. ОБОВ`ЯЗКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ																						
	1.1. Цикл загальної підготовки																					
1	Історія України		2			3	90	30	20		10			60		2						
2	Історія української культури	3				3	90	30	18		12			60			3					
3	Іноземна мова	4	2			9	270	90		90				180	1	1	3	2				
4	Українська мова (за професійним спрямуванням)		4			3	90	30	2	28				60				2				
5	Філософія		5			3	90	30	20		10			60					2			
	Всього по п. 1.1:	**2**	**4**			**21**	**630**	**210**	**60**	**118**	**32**			**420**	**1**	**3**	**6**	**4**	**2**			
	1.2. Цикл професійної підготовки																					
	1.2.1. Теоретична підготовка																					
6	Види графічних мистецтв	1				3	90	34	4	30				56	2							
7	Види пластичних мистецтв		2			3	90	44	6	38				46		3						
8	Рисунок	2	1			9	270	90	4	86				180	2	4						
9	Живопис	2	1			6	180	76	4	72				104	2	3						
10	Рисунок і живопис	4	3			12	360	134	4	130				226			6	4				
11	Композиція	1				6	180	60	8	52				120	4							
12	Кольорознавство	1				3	90	30	4	26				60	2							
13	Декоративно-прикладне мистецтво	1,2				12	360	120	12	108				240	4	4						
14	Основи графічного дизайну	2	1			9	270	90	8	82				180	3	3						
15	Історія образотворчого мистецтва	3,4				9	270	90	70	20				180			2	4				
16	Методи художнього проєктування	6	5			9	270	94	12	82				176					2	5		
17	Педагогіка	5				6	180	60	40		20			120					4			
18	Психологія	5				6	180	60	44		16			120					4			
19	Іноземна мова (за професійним спрямуванням)		5,6			6	180	60		60				120					2	2		
20	Педагогічний малюнок		4			3	90	30	6	24				60				2				
21	Методи створення (виконання) мультимедійних презентацій		8			3	90	30	4	26				60								3

22	Мистецтво в світовій та українській художній культурі	8				3	90	30	20	10				60										3	
23	Основи наукових досліджень	7				3	90	30	16	14				60									2		
24	Методика викладання мистецьких дисциплін	6,7				12	360	154	90	64				206								4	7		
25	Курсова робота з методики викладання мистецьких дисциплін				7	3	90							90											
	Всього по дисциплінам п.1.2.1:	**18**	**10**		**1**	**126**	**3780**	**1316**	**356**	**924**	**36**			**2464**	**19**	**17**	**8**	**10**	**12**	**11**	**9**	**6**			
	1.2.2. Практична підготовка																								
26	Навчальна практика (музейна)		2			3	90							90											
27	Навчальна практика (пленерно-етнографічна)		3			6	180							180											
28	Виробнича (педагогічна) практика в закладах позашкільної освіти		6			6	180							180											
29	Виробнича (педагогічна) практика в закладах загальної середньої освіти		8			9	270							270											
30	Виробнича (переддипломна) практика		7,8			6	180							180											
	Всього по дисциплінам п.1.2.2:		**6**			**30**	**900**							**900**											
	Всього по п. 1.2:	**18**	**16**		**1**	**156**	**4680**	**1316**	**356**	**924**	**36**			**3364**	**19**	**17**	**8**	**10**	**12**	**11**	**9**	**6**			
	Разом за розділом (п. 1):	**20**	**20**		**1**	**177**	**5310**	**1526**	**416**	**1042**	**68**			**3784**	**20**	**20**	**14**	**14**	**14**	**11**	**9**	**6**			
	2. ВИБІРКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ																								
31	Вибіркова дисципліна 1		3			3	90	30						60			3								
32	Вибіркова дисципліна 2		3			3	90	30						60			3								
33	Вибіркова дисципліна 3		3			3	90	30						60			3								
34	Вибіркова дисципліна 4		4			3	90	30						60				2							
35	Вибіркова дисципліна 5		4			3	90	30						60				2							
36	Вибіркова дисципліна 6		4			3	90	30						60				2							
37	Вибіркова дисципліна 7		5			3	90	30						60					2						
38	Вибіркова дисципліна 8		5			3	90	30						60					2						
39	Вибіркова дисципліна 9		5			3	90	30						60					2						
40	Вибіркова дисципліна 10		6			3	90	30						60						2					
41	Вибіркова дисципліна 11		6			3	90	30						60						2					
42	Вибіркова дисципліна 12		6			3	90	30						60						2					
43	Вибіркова дисципліна 13		6			3	90	30						60							2				
44	Вибіркова дисципліна 14		7			3	90	30						60							2				
45	Вибіркова дисципліна 15		7			3	90	30						60							2				
46	Вибіркова дисципліна 16		7			3	90	30						60								3			
47	Вибіркова дисципліна 17		8			3	90	30						60								3			
48	Вибіркова дисципліна 18		8			3	90	30						60								3			
49	Вибіркова дисципліна 19		8			3	90	30						60								3			
50	Вибіркова дисципліна 20		8			3	90	30						60								3			

Разом за розділом (п. 2):		**20**			**60**	**1800**	**600**						**1200**			**9**	**6**	**6**	**8**	**8**	**9**
3. АТЕСТАЦІЯ													90								
51	Атестація (комплексний кваліфікаційний екзамен)	8				3	90						90								
Разом за розділом (п. 3):						**3**	**90**						**90**								
Загальна кількість						**240**	**7200**	**2126**	**416**	**1042**	**68**		**5074**	**20**	**20**	**23**	**20**	**20**	**19**	**17**	**15**
Кількість годин на тиждень													**67**								
Кількість екзаменів													**20**	**4**	**4**	**2**	**3**	**2**	**2**	**2**	**1**
Кількість заліків													**40**	**3**	**4**	**5**	**5**	**6**	**6**	**5**	**6**
Кількість курсових проектів													**0**								
Кількість курсових робіт													**1**							**1**	

Директор інституту _____ **Володимир ФЕДОРАК**

Навчальний план затверджено вченою радою **Навчально-наукового Інституту мистецтв** (протокол № 6 від "03" 05 2023 року)

Погоджено: навчально-методичний відділ

"29" 06 2023 р.

_____

(підпис, прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри

_____ Б. Тимчів

(підпис, прізвище та ініціали)

Гарант ОП

_____ Б. Тимчів

ЗАТВЕРДЖЕНО

"_____" _____ 2021 р.

Ректор _____ Ярослав Шрамко

Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
підготовки бакалавра

Форма навчання - **денна**
Галузь знань - **01 Освіта / Педагогіка**
Шифр і назва спеціальності - **014 Середня освіта**
Предметна спеціальність - **014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво)**
Додаткова спеціалізація - **Декоративне мистецтво**
Освітньо-професійна програма - **Образотворче та декоративне мистецтво**
Рівень вищої освіти - **перший (бакалаврський)**
Ступінь вищої освіти - **бакалавр**
Кваліфікація - **бакалавр середньої освіти (образотворче мистецтво), вчитель образотворчого мистецтва, керівник гуртка декоративного мистецтва**
Термін навчання - **3 роки 10 місяців на базі повної загальної середньої освіти**
Розпочато з **01.09.2021 р.**

Графік освітнього процесу

Курси	Вересень				Жовтень				Листопад				Грудень				Січень				Лютий				Березень				Квітень				Травень				Червень				Липень				Серпень				Тижн.навч	Екзам.сес	Навч.прак	Вироб.пр.	Отпод. лик	Канікули	Атестація	Всього
	1	8	15	22	6	13	20	27	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24								
	7	14	21	28	12	19	26		9	16	23	30	7	14	21	28		11	18	25		8	15	22							12	19	26		10	17	24	31	7	14	21	28		12	19	26		9	16	23	31								
I																17	Е	К	К	К															17	Е	Е	Н	Н	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	34	4	3	0	0	11	0	52
II																16	Е	Е	К	К															15	Е	Е	В	В	Н	Н	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	31	4	5	2	0	10	0	52
III																16	Е	Е	К	К															16	Е	Е	Н	Н	В*	В*	В*	К	К	К	К							32	4	3	3	0	10	0	52
IV																16	Е	Е	К	К	К	В	В	В	В	В	В	В							10	Е	Е	О	Д	Д													26	4		8	1	2	2	43
																																																				Загалом	123	16	11	13	1	33	2	199

*Конкретні терміни проведення практики визначаються наказом по університету

Позначення:

Теоретичне навчання | Е Екзаменаційна сесія | К Канікули | Н Навчальна практика | В Виробнича практика | О Оглядові лекції | Д Підготовка до атестації та атестація

№	Назви циклів і освітніх компонентів	Розподіл по семестрах			Години						Розподіл по курсах і семестрах							
					загальний обсяг		із них				I курс		II курс		III курс		IV курс	
		екзамени	заліки	курсові роботи	години	кредити ECTS	всього ауд.	лекції	лабораторні	практичні (семінарські)	самостійна робота	17 тижн.,1 семестр	17 тижн.,2 семестр	16 тижн.,3 семестр	15 тижн.,4 семестр	16 тижн.,5 семестр	16 тижн.,6 семестр	16 тижн.,7 семестр	10 тижн.,8 семестр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	21
I	**Нормативні освітні компоненти**				**5400**	**180,0**	**2104**	**440**	**1190**	**474**	**3296**								
1.1.	**Цикл загальної підготовки**				**510**	**17,0**	**228**	**46**	**0**	**182**	**282**								
1	Актуальні проблеми української історії та культури	2			90	3,0	34	16		18	56		2						
2	Українська мова за професійним спрямуванням	1			90	3,0	34			34	56	2							
3	Основи академічного письма		3		90	3,0	32			32	58			2					
4	Іноземна мова	2			120	4,0	68			68	52	2	2						
5	Філософія	4			120	4,0	60	30		30	60			2	2				
1.2.	**Цикл професійної підготовки**				**4890**	**163,0**	**1876**	**394**	**1190**	**292**	**3014**								
	Фундаментальна підготовка				**120**	**4,0**	**50**	**16**	**0**	**34**	**70**								
1	Основи медичних знань та безпеки життєдіяльності		1		120	4,0	50	16		34	70	3							
	Психолого-педагогічна та методична підготовка				**810**	**27,0**	**346**	**140**	**32**	**174**	**464**								
1	Загальна педагогіка	3			120	4,0	64	32		32	56			2	2				
2	Методика виховної роботи		4		90	3,0	30	14		16	60				2				
3	Психологія (загальна, вікова, педагогічна)	4	3		180	6,0	94	46		48	86			2	2				
4	Методика викладання ОМ та педагогічний рисунок	6,7			180	6,0	96	32	32	32	84					2	2	2	
5	Методика викладання інтегрованого курсу "Мистецтво" та гурткової роботи з декоративного мистецтва	8	7		120	4,0	62	16		46	58							2	3
6	Курсова робота з дисциплін психолого-педагогічної підготовки			5д	60	2,0	0				60								
7	Курсова робота з методики навчання			6д	60	2,0	0				60								
	Науково- предметна підготовка				**3060**	**102,0**	**1480**	**238**	**1158**	**84**	**1580**								
1	Рисунок	1,3,5,6	2,4		750	25,0	388	12	376		362	4	4	4	4	4	4		
2	Живопис	1,3,5	2,4,6		750	25,0	388	12	376		362	4	4	4	4	4	4		
3	Композиція	1,5,7	2,3,6		240	8,0	122	8	114		118	2	1	1	1	1	1	1	
4	Історія мистецтва	2,4	1,3		240	8,0	130	104		26	110	3	2	1	2				
5	Скульптура та пластична анатомія	3	1,2		150	5,0	84	10	74		66	2	2	1					
6	Технологія живописних матеріалів		2		90	3,0	34		34		56		2						
7	Декоративно-прикладне мистецтво	6,7	5		330	11,0	176	8	168		154					1	3	3	4
8	Перспектива та основи креслення	4	1		150	5,0	98	24	16	58	52	2	1	1	2				
9	Курсова робота з історії мистецтва			4д	60	2,0	0				60								
10	Оглядові лекції, підготовка до атестації та атестація				120	4,0	30	30			90								
11	Підготовка і захист кваліфікаційної роботи				180	6,0	30	30			150								
	Практична підготовка - педагогічна практика				**900**	**30,0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**900**								
	Навчальна практика				**315**	**10,5**	**0**	**0**	**0**	**0**	**315**								
1	пленер		2		60	2,0	0				60								
2	пленер		4		60	2,0	0				60								
3	пленер		6		60	2,0	0				60								
4	психолого-педагогічна		4		90	3,0	0				90								
5	з підготовки до роботи в дитячому оздоровчому таборі		6*		45	1,5	0				45								
	Виробнича практика				**585**	**19,5**	**0**	**0**	**0**	**0**	**585**								
1	виховна		4		90	3,0	0				90								
2	в дитячому оздоровчому таборі		6*		135	4,5	0				135								
3	у школі		8д		360	12,0	0				360								

Додаток Д 2

Навчальні плани з освітніх програм Образотворче мистецтво для аналізу стану вивчення історії мистецької освіти України чи регіонів де знаходяться вищі заклади освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО
протокол вченої ради від _____.____.202_ № _____
Ректор _____ О.В. Черевко
М.П.

._.202_____
___

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН № 6232

Галузь знань 02 Культура і мистецтво
Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація
Освітньо-професійна програма Образотворче мистецтво
Освітній ступінь бакалавр
Форма навчання денна

Кваліфікація Бакалавр образотворчого мистецтва, художник-графік, фахівець з комп'ютерної графіки
Рік вступу 2024
Кількість кредитів ЄКТС 240

І. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Курс	Осінній семестр							Весняний семестр							Всього
	тижні						Кількість кредитів	тижні						Кількість кредитів	
	Навчальні заняття	Практична підготовка	Підсумковий	Кваліфікаційна	Атестація здобувачів	Канікулярна		Навчальні заняття	Практична підготовка	Підсумковий	Кваліфікаційна	Атестація здобувачів	Канікулярна		
I	18		3			2	30	18		2			9	30	52
II	18		3			2	30	16	2	2			9	30	52

III	18		3			2	30	16	2	2			9	30	52
IV	14	4	3			2	30	9	4	3	2	2		30	43

Шифр за ОПП	НАЗВА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА	Розподіл за семестрами			Кількість кредитів ЄКТС	Загальний обсяг	Кількість годин на				
							аудиторні заняття				самостійну роботу
							загалом	у тому числі			
		Екзамени	Заліки	Курсові роботи				лекційні	лабораторні	практичні	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. ОБОВ'ЯЗКОВІ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ											
1.1. Цикл загальної підготовки											
ОК 01	Українська мова за професійним спрямуванням		1		3	90	30	2		28	60
ОК 02	Історія українського державотворення		1		3	90	30	14		16	60
ОК 03	Іноземна мова	2	1		6	180	60			60	120
ОК 04	Підготовка до тестів з іноземної мови		8		3	90	30			30	60
				Всього	**15**	**450**	**150**	**16**		**134**	**300**
1.2. Цикл професійної підготовки											
ОК 05	Кольорознавство	2	1		6	180	60		60		120
ОК 06	Рисунок	6;8	1-5;7		45	1350	450		450		900
ОК 07	Академічний живопис	6;8	1-5;7		45	1350	450		450		900
ОК 08	Композиція	2			6	180	60		60		120
ОК 09	Пластична анатомія	3			3	90	30		30		60
ОК 10	Психологія художньої творчості		3		3	90	30	10		20	60
ОК 11	Комп'ютерна графіка	3			6	180	60		60		120
ОК 12	Основи реставрації та копіювання	4			3	90	30		30		60